

UNIVERZITET CRNE GORE
MUZIČKA AKADEMIJA

TREĆI MEĐUNARODNI SIMPOZIJUM
IZ OBLASTI MUZIČKE PEDAGOGIJE – SIMPED

THE THIRD INTERNATIONAL SYMPOSIUM
ON MUSIC PEDAGOGY – SIMPED

**MUZIČKA
PEDAGOGIJA**

**MUSIC
PEDAGOGY**

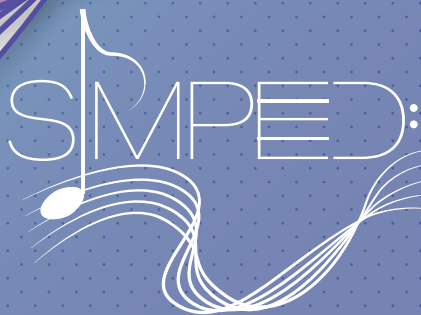
IZAZOV
INSPIRACIJA
I KREACIJA

CHALLENGE
INSPIRATION
AND CREATION

**KNJIGA
SAŽETAKA**

**BOOK OF
ABSTRACTS**

Cetinje, 26. – 27. oktobar 2023.
Cetinje, 26th – 27th October, 2023

UNIVERZITET CRNE GORE
MUZIČKA AKADEMIJA

Univerzitet Crne Gore
Muzička akademija, Cetinje

University of Montenegro
Music Academy, Cetinje

TREĆI MEĐUNARODNI SIMPOZIJUM
IZ OBLASTI MUZIČKE PEDAGOGIJE – SIMPED

THE THIRD INTERNATIONAL SYMPOSIUM
ON MUSIC PEDAGOGY – SIMPED

MUZIČKA **MUSIC**
PEDAGOGIJA **PEDAGOGY**

IZAZOV CHALLENGE
INSPIRACIJA INSPIRATION
I KREACIJA AND CREATION

KNJIGA **BOOK OF**
SAŽETAKA **ABSTRACTS**

Uredile | Edited by
VEDRANA MARKOVIĆ
JELENA MARTINOVIĆ-BOGOJEVIĆ

CETINJE, 26. i 27. oktobar 2023.
CETINJE, 26th and 27th October 2023

ORGANIZATOR | ORGANISATION:

Muzička akademija Univerziteta Crne Gore | Music Academy,
University of Montenegro

DEKAN | DEAN

van. prof. mr Tatjana Krkeljić

PREDSJEDAJUĆA SIMPOZIJUMA | CHAIR OF THE SYMPOSIUM:

prof. dr Jelena Martinović-Bogojević, Muzička akademija,
Univerzitet Crne Gore

NAUČNI ODBOR | SCIENTIFIC COMMITTEE:

PREDSJEDNICA | PRESIDENT: doc. dr Vedrana Marković,

Muzička akademija, Univerzitet Crne Gore

red. prof. dr Ivana Drobni, Fakultet muzičke umetnosti,
Univerzitet umetnosti u Beogradu, Srbija

red. prof. dr Sibel Çoban Marmara Üniversitesi, Istanbul, Turska

red. prof. mr Bojan Martinović, Muzička akademija,
Univerzitet Crne Gore, Crna Gora

red. prof. dr Jelena Martinović-Bogojević, Muzička akademija,
Univerzitet Crne Gore, Crna Gora

red. prof. dr Helmut Schaumberger, Gustav Mahler Privatuniversität für
Musik, Klagenfurt, Austrija

prof. dr hab. Gabriela Karin Konkol, Stanisław Moniuszko
Muzička akademija u Gdanjsku, Poljska

vanr. prof. dr Branka Rotar Pance, Akademija za glasbo,
Univerzitet u Ljubljani, Slovenija

van. prof. dr Sabina Vidulin, Muzička akademija u Puli,
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska

van. prof. dr Judit Váradi, Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar |
Fakultet muzičke umjetnosti, Debrecen, Mađarska

dr Marina Gall, Predsjednica Evropske asocijacije za muziku u školama
(EAS), Samostalni predavač na Univerzitetu u Bristolu, Velika Britanija

ORGANIZACIONI ODBOR | ORGANIZATIONAL COMMITTEE:

PREDSJEDNICA | PRESIDENT: van. prof. mr Tatjana Krkeljić, dekanica,
Muzička akademija, Univerzitet Crne Gore

van. prof. mr Nataša Popović, prodekanica za nastavu, Muzička
akademija, Univerzitet Crne Gore

red. prof. mr Bojan Martinović, prodekan za međunarodnu saradnju,
Muzička akademija, Univerzitet Crne Gore

prof. mr Žana Lekić, članica, Muzička akademija, Univerzitet Crne Gore

prof. dr Jelena Martinović-Bogojević, predsjedavajuća simpozijuma

doc. dr Vedrana Marković, predsjednica Naučnog odbora

POKROVITELJI | SPONSORS:

Univerzitet Crne Gore

UREDнице | EDITORS

dr Vedrana Marković

dr Jelena Martinović-Bogojević

DIZAJN I GRAFIČKO OBLIKOVANJE | DESIGN AND GRAPHIC DESIGN:

Svetlana Lola Miličković

IZDAVAČ | PUBLISHER

Muzička akademija, Cetinje | Music Academy, Cetinje

ZA IZDAVAČA | FOR PUBLISHER:

mr Tatjana Krkeljić

dekanica Muzičke akademije | Dean of the Music Academy

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Nacionalna biblioteka Crne Gore, Cetinje

ISBN 978-9940-822-03-3

COBISS.CG-ID 27586820

SADRŽAJ | CONTENTS

PLENARNA PREDAVANJA | KEYNOTE LECTURES

BLANKA BOGUNOVIĆ

DOPRINOS PSIHOLOGIJE MUZIKE OBRAZOVANJU I PROFESIJI
MUZIČKIH PEDAGOGA | MUSIC PSYCHOLOGY CONTRIBUTION TO THE EDUCATION
AND PROFESSION OF MUSIC PEDAGOGUES

SNJEŽANA DOBROTA

IZAZOVI INTERKULTURNOGA OBRAZOVANJA U KONTEKSTU SUVREMENE
GAZBENE PEDAGOGIJI | CHALLENGES OF INTERCULTURAL EDUCATION
IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY MUSIC PEDAGOGY

OPŠTA MUZIČKA PEDAGOGIJA

GENERAL MUSIC PEDAGOGY

OLATUNBOSUN SAMUEL ADEKOGBE

PERCEPCIJA ZVUKA I MUZIČKE PEDAGOGIJE
U JUGOZAPADNOJ NIGERIJ | MUSICAL SOUND PERCEPTION AND PEDAGOGY IN
SOUTH-WESTERN NIGERIA

VALIDA AKŠAMIJA TVRTKOVIĆ

INKLUZIJA U NASTAVI MUZIČKE KULTURE U OSNOVNIM ŠKOLAMA | INCLUSION IN THE
TEACHING OF MUSIC CULTURE IN PRIMARY SCHOOLS

ALMA FEROVIĆ-FAZLIĆ

ZNAČAJ MUZIČKE EDUKACIJA ZA GLUMCE | THE IMPORTANCE
OF MUSIC EDUCATION FOR ACTORS

MELITA IVANOVSKA

USPJEŠNA PRIMJENA NASTAVNIH METODA NA ČASOVIMA TRADICIONALNOG PJEVANJA |
THE SUCCESSFUL USE OF TEACHING METHODS IN TRADITIONAL MUSIC SINGING LESSONS

SLAĐANA IVIĆ

EGZEKUTIVNE FUNKCIJE KOD DECE MUZIČARA I NEMUZIČARA | EXECUTIVE FUNCTIONS OF
MUSICIANS AND NON-MUSICIANS CHILDREN

VIKTORIJA KOLAROVSKA GMIKIRJA

MUZIKA ZA DJECU KAO DIO OBRAZOVNOG PROCESA U VISOKOM MUZIČKOM
OBRAZOVANJU | MUSIC FOR CHILDREN AS A PART OF THE EDUCATIONAL PROCESS
IN HIGHER MUSIC EDUCATION

GABRIELA KARIN KONKOL

BOJE MUZIKE – STUDIJA LIKOVNE EKSPERIVNOSTI I RELACIJE PREMA SAVREMNOJ
POLJSKOJ MUZICI | COLOURS OF MUSIC – A STUDY ON CHILDREN'S DRAWING EXPRESSION
IN RELATION TO CONTEMPORARY POLISH MUSIC

JELENA KRIVOKAPIC

MOĆ MUZIKE – RAZVOJ SOCIO-EMOCIONALNIH VJEŠTINA (SEV) | THE POWER
OF MUSIC - DEVELOPMENT OF SOCIAL-EMOTIONAL SKILLS (SEV)

JELENA MARTINOVIĆ-BOGOJEVIĆ

REALIZACIJA MUZIČKOG STVARALAŠTVA U CRNOGORSKIM
OSNOVNIM ŠKOLAMA | ACCOMPLISHMENT OF CREATIVE ACTIVITIES IN MONTENEGRIN
PRIMARY SCHOOLS

JELENA MARTINOVIĆ-BOGOJEVIĆ, NINA PEROVIĆ I THEDA WEBER LUCKS

PODSTICANJE SLOBODNE IMPROVIZACIJE KOD NASTAVNIKA MUZIKE KROZ UPOTREBU
ODREĐENIH ELEMENATA SOCIOPSIHODRAME | ENCOURAGING FREE IMPROVISATION IN
MUSIC TEACHERS THROUGH THE USE OF CERTAIN ELEMENTS OF SOCIOPSYCHODRAMA

VEDRANA MARKOVIĆ I ANDREA ĆOSO-PAMER

OMAŽ VIDI MATJAN – 30 GODINA OD SMRTI PEDAGOŠKINJE I KOMPOZITORKE | TRIBUTE TO
VIDA MATJAN – 30 YEARS SINCE THE DEATH OF THE PEDAGOGUE AND COMPOSER

ANA PERUNOVIĆ-RAŽNATOVIĆ I ALEKSANDRA LAZIĆ

PEDAGOŠKA FUNKCIONALNOST DIZAJNERSKIH RJEŠENJA U SAVREMENOM UDŽBENIKU
ZA PREDMET HARMONIJA SA HARMONSKOM ANALIZOM | PEDAGOGICAL FUNCTIONALITY
OF DESIGN SOLUTIONS IN A MODERN TEXTBOOK FOR THE SUBJECT HARMONY
WITH HARMONIC ANALYSIS

MIRNA SABLJAR

GLAZBENO-PEDAGOŠKA PUBLICISTIKA U HRVATSKOJ – ANALIZA ČASOPISA
TONOVI | MUSIC-PEDAGOGICAL JOURNALISM IN CROATIA - ANALYSIS OF TONOVI JOURNAL

ALEKSANDRA STANKOVIĆ I Marija Mišić
FORMATIVNO OCJENJIVANJE U OSNOVNOJ ŠKOLI | FORMATIVE ASSESSMENT IN MUSIC
TEACHING

KATARINA STANOJEVIĆ I NATAŠA VUKIČEVIĆ
KAKO VIZUELNI SADRŽAJI POMAŽU UČENICIMA U OPAŽANJU MUZIČKIH
FENOMENA | HOW VISUAL CONTENT HELPS STUDENTS PERCEIVE MUSICAL
PHENOMENON

VESNA SVALINA
NOVE PERSPEKTIVE GLAZBENOG OBRAZOVANJA U SUVREMENOM DOBU: SUSTAVNI
PREGLED LITERATURE O AKTIVNOM UČENJU I KREATIVNOM IZRAŽAVANJU UČENIKA |
NEW PERSPECTIVES IN MUSIC EDUCATION IN THE CONTEMPORARY ERA: A SYSTEMATIC
LITERATURE REVIEW ON ACTIVE LEARNING AND STUDENTS' CREATIVE EXPRESSION

VESNA SVALINA I Ana Ristivojević
REALIZACIJA MUZIČKO-TEORIJSKE NASTAVE NA DALJINU TOKOM PANDEMIJE
KORONAVIRUSNE BOLESTI: VIZURA NASTAVNIKA MUZIČKIH ŠKOLA NA TERITORIJAMA
REPUBLIKE HRVATSKE I REPUBLIKE SRBIJE | IMPLEMENTATION OF MUSIC THEORY
DISTANCE TEACHING DURING THE COVID-19 PANDEMIC: PERSPECTIVES OF MUSIC
SCHOOL TEACHERS IN THE REPUBLIC OF CROATIA AND THE REPUBLIC OF SERBIA

TIHANA ŠKOJO
OSVRT NA GLAZBENE PREFERENCIJE UČENIKA OSNOVNOŠKOLSKOG UZRASTA | REVIEW
OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS' MUSICAL PREFERENCES

JUDIT VARADI
THE ROLE OF CONCERTPEDAGOGY IN MUSIC EDUCATION | ULOGA KONCERNE
PEDAGOGIJE U MUZIČKOM OBRAZOVANJU

ANDRIJANA VUČETIĆ-OBADOVIĆ I Nermin Ploskić
KOMPARATIVNA ANALIZA KURIKULUMA NASTAVE MUZIČKE KULTURE U OSNOVNIM
ŠKOLAMA U CRNOJ GORI I BOSNI I HERCEGOVINI | COMPARATIVE ANALYSIS OF MUSIC
EDUCATION CURRICULUM IN PRIMARY COMPULSORY SCHOOLS IN MONTENEGRO AND
BOSNIA AND HERZEGOVINA

NADICA VUKČEVIĆ, VEDRANA MARKOVIĆ I ANA PERUNOVIĆ-RAŽNATOVIĆ
RAZVOJ SAVREMENE UDŽBENIČKE LITERATURE ZA MUZIČKU UMJETNOST
U CRNOJ GORI | THE DEVELOPMENT OF CONTEMPORARY TEXTBOOK LITERATURE
FOR MUSIC ART IN MONTENEGRO

VESNA ŽIVKOVIĆ I NIKOLA STEVANOVIĆ
MUZIČKE PREFERENCIJE UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE | MUSICAL PREFERENCES
OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

METODIKA NASTAVE SOLFEĐA SOLFEGGIO TEACHING METHODS

SANDRA DABIĆ
FENOMEN MIKRO I MAKRO MEMORIJE SA ASPEKTA METODIKE MUZIČKE PISMENOSTI |
MICRO AND MACRO MEMORY PHENOMENON FROM THE MUSICAL LITERACY ASPECT

VEDRANA MARKOVIĆ I JOVANA MILJENOVIĆ
ATONALNA MUZIKA KAO POLAZIŠTE ZA SAMOSTALNI STVARALAČKI RAD UČENIKA U
OKVIRU NASTAVE SOLFEĐA | ATONAL MUSIC AS A STARTING POINT FOR STUDENTS'
INDEPENDENT CREATIVE WORK WITHIN THE FRAMEWORK OF SOLFEGGIO CLASSES

ELIZABETA VIDICKI I LIVIJA JOVČIĆ
ULOGA I ZNAČAJ FORME PRI KREIRANJU DIDAKTIČKIH MELODIJSKIH PRIMERA ZA
SOLFEĐO | THE IMPORTANCE AND FUNCTION OF MUSICAL FORM IN CREATING DIDACTIC
MELODIC EXAMPLES IN SOLFEGGIO TEACHING

MARIJA KAPLAREVIĆ
PRIJEMNI ISPIT U SREDNJIM MUZIČKIM ŠKOLAMA U REPUBLICI SRBIJI ZA PREDMETE
SOLFEĐO I TEORIJA MUZIKE | THE ENTRANCE EXAM IN SECONDARY MUSIC SCHOOLS IN
THE REPUBLIC OF SERBIA FOR SUBJECTS SOLFEGGIO AND MUSIC THEORY

SENAD KAZIĆ I ENA PLAKALO
TRAGOM ZABORAVLJENE PEDAGOGIJE MAXA BATTKEA | FOLLOWING THE FORGOTTEN
PEDAGOGY OF MAX BATTKE

MILENA SRDIĆ I DUNJA DEURIĆ KARTALOVIĆ
SOLFEĐO U DAMARU | SOLFEGGIO IN DAMAR

INSTRUMENTALNA PEDAGOGIJA INSTRUMENTAL PEDAGOGY

LEON DE BRUIN

EFEKTIVNE STRATEGIJE NASTAVNIKA INSTRUMENTA U ŠKOLSKIM I STUDIJSKIM
OKRUŽENJIMA – SAGLEDAVANJE PROFESIONALNE PRAKSE NASTAVNIKA MUZIKE |
EFFECTIVE STRATEGIES FOR INSTRUMENTAL MUSIC TEACHING IN SCHOOL AND STUDIO
SETTINGS- EVIDENCE BASED PROFESSIONAL PRACTICE FOR MUSIC TEACHERS

BOŽIDAR LJUBENKO

IMPROVIZACIJA-KREATIVNOST KAO SKRIVENI KURIKULUM SUVREMENE NASTAVE
ORGULJA | IMPROVISATION-CREATIVITY AS A HIDDEN CURRICULUM IN ORGAN LESSONS

GRZEGORZ POŹNIAK

DIOCEZANSKI INSTITUT CRKVENE MUZIKE U OPOLU – SAMO ŠKOLA
ILI NEŠTO VIŠE? | DIOCESAN INSTITUTE OF CHURCH MUSIC IN OPOLE - IS IT JUST A SCHOOL?

NIKOLAI VITSYN

FENOMEN KLAVIRSKJE VIRTUOZNOSTI NA PRIMJERU PIJANIZMA RAULA PUNJOA | PIANO
VIRTUOSITY PHENOMENON AS IN THE EXAMPLE OF THE PIANOFORTE ART OF RAOUL PUGNO

RADIONICE | WORKSHOPS

RICHARD CANGRO

MODELS OF TEACHING AND LEARNING IN MUSIC | MODELI UČENJA I PODUČAVANJA MUZIKE

MELITA IVANOVSKA

A PRACTICAL PRESENTATION OF THE METHODOLOGY OF MACEDONIAN FOLK SINGING |
PRAKTIČNI PRIKAZ METODIKE TRADICIONALNOG MAKEDONSKOG PJEVANJA

DAVOR SEDLAREVIĆ

ISKUSTVO U RADU NA REVITALIZACIJI ARHAČNOG DVOGLASNOG PJEVANJA U CRNOJ GORI
NA PRIMJERU ŽENSKJE PJEVAČKE GRUPE "ĐUDE" | EXPERIENCES IN THE REVITALIZATION OF
ARCHAIC TWO-PART SINGING IN MONTENEGRO ON THE EXAMPLE OF THE FEMALE SINGING
GROUP «DJUDE»

LIVIJA JOVČIĆ

(POLI)RITMIČKA SINTAKSA KENDRIK LAMARA – PUT KA INTERPRETACIJI MUZIČKOG RITMA
NOEL-GALONA | (POLY)RHYTHMIC SYNTAX OF KENDRICK LAMAR - PATH TO INTERPRETING
THE MUSICAL RHYTHM OF NOEL-GALLON

**PLENARNA
PREDAVANJA**
**KEYWORD
LECTURES**

BLANKA BOGUNOVIĆ

Univerzitet umetnosti u Beogradu

Fakultet muzičke umetnosti, Srbija

E-mail: branka.bogunovic@gmail.com

DOPRINOS PSIHLOGIJE MUZIKE OBRAZOVANJU I PROFESIJI MUZIČKIH PEDAGOGA

Predavanje ocrtava saradnju dvije usko povezane discipline: psihologije muzike i muzičke pedagogije. Ističe uzajamnu dobrobit od izazovne saradnje između muzičkih pedagoga i muzičkih psihologa koja se proteže od ranih početaka nastave muzike, pa čak i ne prestaje sa završetkom profesionalne karijere muzičara. U regionu Zapadnog Balkana, ova interdisciplinarna razmjena je posebno dragocjena u okviru trostepenog sistema muzičkog obrazovanja (osnovna, srednja muzička škola, univerzitet) tokom koga učenici i studenti ovladavaju različitim muzičkim vještinama, u individualnom i grupnom okruženju (npr. instrumentalna nastava, solfeđo, kamerna muzika, orkestar, hor). Predavanje ima za cilj da predstavi glavne pravce doprinosa psihologije muzike muzičkom obrazovanju i profesiji, na osnovu istraživanja i razumijevanja prakse specijalističkog i opšteg muzičkog obrazovanja. Biće predstavljeni rezultati istraživanja relevantni za buduće kompetencije studenata visokog muzičkog obrazovanja (VMO) i muzičkih pedagoga u praksi, te će biti naglašene praktične implikacije. Biće ukazano na značajne aspekte kognitivnog, emocionalnog i socijalnog razvoja mladih, mladih profesionalaca i odraslih muzičara koji se bave različitim muzičkim aktivnostima. Dakle, podizanje svijesti o psihološkim procesima i svojstvima (npr. motivacija, ličnost, sposobnosti) može podržati procese učenja (učenika) i podučavanja (muzičkih pedagoga u školama) i ovladavanje strategijama za poboljšanje slušanja, izvođenja i stvaranja muzike. Dakle, sveobuhvatno razumijevanje individualnih kapaciteta, jakih i slabih strana, i poznavanje metakognitivnih strategija „kako raditi“ može učiniti učenje i nastavu efikasnijim i, dugoročno gledano, može biti od koristi za dobrobit učenika i nastavnika. Široka primjenljivost znanja iz psihologije muzike već je primijećena u „širem svijetu“ muzičkog obrazovanja u okviru Evropskih muzičkih institucija. U posljednjih 15 godina, njeno rastuće prisustvo u nastavnim planovima i programima

visokog muzičkog obrazovanja u zemljama Zapadnog Balkana daje nadu za dalju konstruktivnu saradnju između disciplina, psihologa i muzičkih pedagoga u novim institucijama u regionu. Stoga će biti skicirana pozicija Psihologije muzike u okviru univerzitetskog muzičkog obrazovanja u Evropskom prostoru i regionu Zapadnog Balkana, i biće izloženi predlozi za dalji razvoj.

KLJUČNE RIJEČI: Psihologija muzike, Muzičko obrazovanje, psihološki-obrazovni-profesionalni ishodi visokog muzičkog obrazovanja

MUSIC PSYCHOLOGY CONTRIBUTION TO THE EDUCATION AND PROFESSION OF MUSIC PEDAGOGUES

The lecture outlines the cooperation between two closely linked disciplines: Psychology of Music and Music Education. It highlights the mutual benefits of the challenging collaboration between music pedagogues and music psychologists that extends from the early beginnings of music instruction and even does not stop with the end of musicians' professional careers. In the Western Balkans region, this interdisciplinary exchange is especially valuable in the frame of the three-stage music education system (elementary, secondary, university music education) where various musical skills are meant to be mastered, in individual and group settings (e.g., instrumental, solfege, chamber music, orchestra, choir). The lecture aims to present the main lines of music psychology contributions to music education and profession, based on research and understanding of the practice of specialist and general music education. The research results relevant to the future competencies of Higher Music Education (HME) students and music pedagogues in practice will be introduced, and the practical implications will be emphasized. The important aspects of cognitive, emotional and social development of youngsters, young professionals and adult musicians who are involved in diverse musical activities will be pointed out. Hence, building up the awareness of the psychological processes and attributes (e.g., motivation, personality, abilities) can support the learning (of students) and teaching (of music pedagogues in schools) processes and mastering strategies for enhancing students' listening, performing and creating music. Thus, a comprehensive understanding of individual capacities, strong and weak sides, and knowing metacognitive 'how to do' strategies can make learning

and teaching more efficient and, in the long term, could be beneficial for the well-being of the students and teachers. The broad applicability of Music Psychology knowledge is already being aware of in a 'broader world' of music education, in the frame of European music institutions. In the last 15 years, its rising presence in the curricula of the HME in the Western Balkans countries gives hope for further constructive collaboration between disciplines, psychologists and music educators in new institutions in the region. Therefore, the position of the Psychology of Music in the frame of HME in the European and WB region will be sketched, and suggestions for further development will be proposed.

KEY WORDS: Music psychology, Music Education, psychological-educational-professional outcomes of Higher Music Education

SNJEŽANA DOBROTA

Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet
Hrvatska
E-mail: dobrot@ffst.hr

IZAZOVI INTERKULTURNOGA OBRAZOVANJA U KONTEKSTU SUVREMENE GAZBENE PEDAGOGIJE

Suvremeno društvo karakteriziraju intenzivni procesi globalizacije i internacionalizacije, uslijed kojih dolazi do kontakata i interakcija između različitih kultura. Multikulturalizam označava postojanje različitih kultura na jednom mjestu i za njega je karakteristična uvjetna statičnost i očuvanje kulturne različitosti. Za razliku od toga, interkulturalizam naglašava moment razmjene i dodira među kulturama (Piršl et al., 2016, 18). Najkraće rečeno, interkulturalizam označava ideologiju rasne, kulturne, religijske, rodne i etničke raznolikosti unutar demografije određenog prostora (Parekh, 2006) te polazi od premise da bi društvo trebalo osigurati jednak status različitim kulturnim, etničkim i religijskim skupinama.

U kontekstu življenja u multikulturnom društvu od iznimne je važnosti stjecanje interkulturene komunikacijske kompetencije, koja se odnosi na sposobnost efikasne interakcije u multikulturnim sredinama i koja se temelji na specifičnim stavovima, znanju, sposobnostima i refleksiji (Deardorff, 2009). Navedena kompetencija obuhvaća kognitivnu (interkulturalna svijest), afektivnu (interkulturalna osjetljivost) i bihevioralnu (interkulturalna efikasnost) sposobnost sudionika interkulturene komunikacije (Chen i Starosta, 1996). Interkulturalni stavovi temelje se na znanju i vjerovanjima, emocionalnim vezama povezanim s takvim znanjem i vjerovanjima te bihevioralnim djelovanjima koja su rezultat posjedovanja dviju prethodnih komponenata (Banks, 1999). Kulturna inteligencija definira se kao sposobnost pojedinca da efikasno funkcionira u situacijama koje karakterizira kulturna raznolikost (Ang i Van Dyne, 2008; Earley i Ang, 2003). Model kulturne inteligencije (Earley & Ang, 2003) temelji se na teoriji višestrukih inteligencija, odnosno na stajalištu da inteligencija nadilazi samo kognitivne sposobnosti i da sadrži četiri razine i to: metakognitivnu, kognitivnu, motivacijsku i bihevioralnu.

Trendovi internacionalizacije i globalizacije odražavaju se i na koncepciju obrazovanja, pa se tako sve više naglašava potreba provođenja

interkulturnoga obrazovanja tijekom kojega se učenike podučava prepoznavanju, prihvaćanju i vrednovanju kulturnih, etničkih, društvenih, klasnih, religijskih i rodni razlika te razvijanju osjećaja odgovornosti prema radu i idejama pravde, jednakosti i demokracije (Manning i sur., 2017). Umjetničko obrazovanje ima posebnu ulogu u kontekstu interkulturnoga obrazovanja, jer posjeduje potencijal ojačavanja samopoštovanja pojedinca, promoviranja grupnog identiteta, reduciranja stereotipa i eliminiranja različitih predrasuda. Interkulturno glazbeno obrazovanje definira se kao vrsta glazbenog obrazovanja u kojemu se učenici upoznaju sa širokim spektrom različitih glazbi te upoznaju i vrednuju različite kulturne ekspresije društvenih skupina koje se razlikuju prema rasi, dobi, klasi, rodu i životnom stilu (Lundquist, 1991; Volk, 1998).

U radu se problematizira pitanje interkulturnoga glazbenog obrazovanja u kontekstu interkulturene komunikacijske kompetencije, interkulturnih stavova i kulturne inteligencije te glazbeno-pedagoške implikacije za oblikovanje suvremenog kurikuluma interkulturnoga glazbenog obrazovanja u cijeloj odgojno-obrazovnoj vertikali.

KLJUČNE RIJEČI: interkulturena komunikacijska kompetencija, interkultureni stavovi, interkultureno glazbeno obrazovanje, kulturna inteligencija

CHALLENGES OF INTERCULTURAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY MUSIC PEDAGOGY

Contemporary society is characterized by intensive processes of globalization and internationalization, as a result of which there are contacts and interactions between different cultures. Multiculturalism means the existence of different cultures in one place and is characterized by conditional statics and the preservation of cultural diversity. In contrast, interculturalism emphasizes the moment of exchange and contact between cultures (Piršl et al., 2016, 18). In short, interculturalism means the ideology of racial, cultural, religious, gender and ethnic diversity within the demography of a certain area (Parekt, 2006) and starts from the premise that society should provide equal status to different cultural ethnic and religious groups.

In the context of living in a multicultural society, the acquisition of intercultural communication competence is extremely important, which

refers to the ability to interact effectively in multicultural environments and is based on specific attitudes, knowledge, abilities and reflection (Deardorff, 2009). The aforementioned competence includes the cognitive (intercultural awareness), affective (intercultural sensitivity) and behavioural (intercultural efficacy) ability of participants in intercultural communication (Chen & Starosta, 1996). Intercultural attitudes are based on knowledge and beliefs, emotional ties associated with such knowledge and beliefs, and behavioural actions resulting from the possession of the two previous components (Banks, 1999). Cultural intelligence is defined as an individuals' ability to function effectively in situations characterized by cultural diversity (Ang & Van Dyne, 2008; Earley & Ang, 2003). The model of cultural intelligence (Earley & Ang, 2003) is based on the theory of multiple intelligences, that is, on the point of view that intelligence goes beyond just cognitive abilities and that it contains four levels: metacognitive, cognitive, motivational and behavioural.

The trends of internationalization and globalization are also reflected in the concept of education, so the need to implement intercultural education is increasingly emphasized, during which students are taught to recognize, accept and value cultural, ethnic, social, class, religious and gender differences and develop a sense of responsibility towards work and ideas of justice, equality and democracy (Manning et al., 2017). Art education has a special role in the context of intercultural education, because it has the potential to strengthen individual self-esteem, promote group identity, reduce stereotypes and eliminate various prejudices. Intercultural music education is defined as a type of music education in which students are introduced to a wide range of different music, learn and value different cultural expressions of social groups that differ according to race, age, class, gender and lifestyle (Lundquist, 1991; Volk, 1998).

The paper examines the issue of intercultural music education in the context of intercultural communication competence, intercultural attitudes and cultural intelligence, as well as musical-pedagogical implications for shaping the modern curriculum of intercultural music education in the entire educational vertical.

KEYWORDS: intercultural communication competence, intercultural attitudes, intercultural music education, cultural intelligence

**OPŠTA
MUZIČKA
PEDAGOGIJA**
**GENERAL
MUSIC PEDAGOGY**

SAMUEL OLATUNBOSUN ADEKOGBE

Univerzitet Obafemi Awolowo, Ile-Ife,

Odsjek za muziku, Nigerija

E-mail: osadekogbe@oauife.edu.ng

PERCEPCIJA ZVUKA I MUZIČKE PEDAGOGIJE U JUGOZAPADNOJ NIGERIJU

Konvencionalno znanje i prakse zajedno otkrivaju savremene pedagoške procese i istraživanja u muzici. Iskustva iz nekoliko prethodnih decenija, kada je riječ o muzičkom obrazovanju i percepciji zvuka, pokazala su da nove pedagogije koje su društveno istančane i koordinisane očigledno bolje mogu omladini predočiti osjećaj skrivenih potencijala. To je posebno izraženo u muzici, a odnosi se na dostizanje harmonijskih standarda, pojmljivu kreativnost u muzičkoj nastavi, izvođenje i percepciju muzičkog zvuka. Ovim radom se istražuju putanje različitih pedagogija u oblasti muzičke percepcije i predlaže nova muzička pedagogija kojom će se naći mjesto za akademsku izvrsnost i promovisati fizičko, psihološko i mentalno blagostanje učenika. Pokušaćemo da realizujemo intervju sa odabranim muzičkim predavačima iz institucija Jugozapadne Nigerije koji posjeduju profesionalne i istraživačke sposobnosti kako bi se izdvojila razmišljanja na temu pedagoških praksi i ubjeđenja. Predmet proučavanja će biti analiza sadržaja intervju o muzici, predavanjima, filozofiji i metodici nastave. Na kraju, rad će istražiti društveno različita nastavna iskustva učenika u cilju odlučivanja o adekvatnim pedagogijama kojima će se njegovati i promovisati fizičko i psihološko blagostanje učenika kako bi se usmjerili njihovi muzički interesi u odnosu na faktor i uticaj okoline.

KLJUČNE RIJEČI: muzički zvuk, percepcija, pedagogija, predavač, učenik

MUSICAL SOUND PERCEPTION AND PEDAGOGY IN SOUTH-WESTERN NIGERIA

Conventional knowledge and practices are linked together to uncover modern pedagogical processes and musical exploration. The experience of the last few decades in music training and sound perception have shown that socially sharpened and coordinated new pedagogies work obviously better in bestowing to the youthful age, the feeling of hidden potentials of, and in music especially, in the attainment of the standards of harmony, and the conceivable creativity in music teaching, performance and perception of musical sound. This paper explores the trajectories of pedagogies in music perception and suggests a new music pedagogy that accommodates academic excellence and at the same time promotes physical, psychological and mental well-being of learners. Interviews with selected music instructors that possess both professional and research abilities from higher educational institutions in southwestern Nigeria would be attempted to accumulate reflections on pedagogical practices and convictions. Content analysis of the interview relating to music, instruction, philosophy, and teaching methods would be examined. Finally, the paper would investigate the socially different instructive experiences of students to decide on suitable pedagogies that cultivate and promote the physical, psychological, and well-being of learners in order to guide their musical interests with regard to environmental factors and influences.

KEY WORDS: musical sound, perception, pedagogy, instructor and learner

VALIDA AKŠAMIJA TVRTKOVIĆ

Muzička akademija Univerziteta u Sarajevu

Bosna i Hercegovina

E-mail: valida.aksamija-tvrtkovic@mas.unsa.ba

INKLUZIJA U NASTAVI MUZIČKE KULTURE U OSNOVNIM ŠKOLAMA

Uspješno sprovođenje inkluzije u nastavi muzičke kulture u osnovnim školama, kao i uključivanje djece u proces redovnog obrazovanja, ne ovisi samo o djetetu, odnosno o njegovoj sposobnosti. Nadalje, inkluzija se ne odnosi samo na uključivanje u nastavu djece s poteškoćama u razvoju, već i nadarene djece, te djece koja su zbog psihofizičkih, socijalnih, emocionalnih, jezičkih, kulturnih, odgojno-obrazovnih mogućnosti, etničkih i drugih stanja, podložni socijalnoj isključenosti, a samim tim izloženi socijalnoj marginalizaciji, obespravljani i ranjivi. U tom smislu, nastava muzičke kulture mora se prilagoditi svoj djeci i to u skladu sa njihovim mogućnostima.

Paralelno s tim, sprovođenje inkluzivnog muzičkog odgoja i obrazovanja u školama ovisi i o kompetencijama nastavnika i asistenata, kao i načina primjene i prilagođavanja metoda, materijala, didaktičko metodičkih postupaka i nastavnih sredstava koje nastavnici koriste u inkluzivnoj nastavi muzike. Prema tome, za kvalitetno uvođenje i provođenje inkluzije u nastavi muzičke kulture potrebno je da su nastavnici pripremljeni i edukovani kako i na koji način primijeniti i prilagoditi metode koje koriste u inkluzivnoj nastavi muzike.

Cilj rada je ispitati kompetencije nastavnika muzičke kulture, te na koji način didaktičko metodičke postupke primjenjuju i prilagođavaju u radu s djecom s poteškoćama u razvoju koja su uključena u proces redovnog odgoja i obrazovanja.

KLJUČNE RIJEČI: inkluzija, nastavnici muzičke kulture, didaktičko metodički postupci, učenici s poteškoćama u razvoju

INCLUSION IN THE TEACHING OF MUSIC CULTURE IN PRIMARY SCHOOLS

The successful implementation of inclusion in the teaching of music culture in primary schools, as well as the involvement of children in the regular education process, depends not only on the child and their abilities. Furthermore, inclusion is not limited to the integration of children with developmental difficulties; it also encompasses gifted children and those who are susceptible to social exclusion, marginalization, and vulnerability due to psycho-physical, social, emotional, linguistic, cultural, educational, ethnic, and other conditions. In this regard, the teaching of music culture must be adapted to cater to the diverse needs of all children.

Simultaneously, the implementation of inclusive music education in schools also relies on the competencies of teachers and assistants, as well as the adaptation and application of methods, materials, didactic and methodical approaches, and teaching aids that teachers use in inclusive music classes. Therefore, to ensure the quality introduction and implementation of inclusion in music culture classes, teachers need to be adequately prepared and educated on how to apply and adjust the methods used in inclusive music education.

The aim of this study is to examine the competencies of music culture teachers and the ways in which they apply and adapt didactic and methodical approaches when working with children with developmental difficulties who are included in the regular education process.

KEY WORDS: Inclusion, music culture teachers, didactic and methodical approaches, students with developmental difficulties

ALMA FERović-FAZLIĆ

Akademija scenskih umjetnosti Univerziteta u Sarajevu

Bosna i Hercegovina

E-mail: alma.ferovic.fazlic@asu.unsa.ba

ZNAČAJ MUZIČKE EDUKACIJA ZA GLUMCE

U radu se promišlja o značaju muzičke edukacije za glumce te kako i na koji način doprinosi razvoju glumačkih vještina i ukupnom umjetničkom izražavanju. Rad donosi i pregled muzičkih elemenata, koji se primjenjuju u nastavnom procesu na predmetima Glas i Tehnika glasa u okviru akademskih kurikuluma za obrazovanje glumaca na umjetničkim akademijama u Bosni i Hercegovini. Kroz istraživanje su prikupljeni podaci o iskustvima i dojmovima studenata glume na Akademiji scenskih umjetnosti Univerziteta u Sarajevu a vezano za primjenu muzičkih elemenata u njihovoj glumačkoj praksi, ali i stavovima o važnosti muzičke edukacije u glumačkoj obuci uopće. Iz rezultata istraživanja vidljivo je da primjena muzičkih elemenata obogaćuje umjetnički izraz glumaca, pružajući im širi spektar izražajnih sredstava, koja im pomažu u razumijevanju međusobne povezanosti muzike, emocija i pričanja priča. U zaključku, istraživanjem se potvrđuje značaj muzičke edukacije za glumce i naglašava potreba za daljnjim istraživanjima u ovom području, a radi boljeg razumijevanja specifičnosti muzičke edukacije, koja oblikuje glumačke performanse te sinergiji ove dvije umjetnosti.

KLJUČNE RIJEČI: muzička edukacija, gluma, glas, vještine, kurikulum

THE IMPORTANCE OF MUSIC EDUCATION FOR ACTORS

The paper reflects on the importance of musical education for actors and how and in what way it contributes to the development of their acting skills and overall artistic expression. The paper also provides an overview of musical elements, which are applied in the teaching process on the subjects Voice and Voice Technique within the academic curricula for actors' education at art academies in Bosnia and Herzegovina. The research collected data on the experiences and impressions of acting students at the Academy of Performing Arts of the University of Sarajevo, about the influence of musical elements on their acting practice and opinions on the importance of music education in actor's training in general. From the results of the research, it is evident that the application of musical elements enriches the artistic expression of actors, providing them with a wider range of expressive tools, which helps them understand the interrelationship of music, emotions and storytelling. In conclusion, the research confirms the importance of music education for actors and emphasizes the need for further research in this area, with the tendency for better understanding of the specifics of music education, which shapes acting performances and the synergy of these two arts.

KEYWORDS: music education, actors, voice, skills, curricula

MELITA IVANOVSKA

Državni edukativni centar za muziku i balet „Ilija Nikolovski-Luj“

Sjeverna Makedonija

E-mail: melitaivanovska@gmail.com

USPJEŠNA PRIMJENA METODIKE NASTAVE NA ČASOVIMA TRADICIONALNOG MUZIČKOG PJEVANJA

Tradicionalno makedonsko pjevanje ustanovljeno je kao predmet 2005. godine na Državni edukativni centar za muziku i balet „Ilija Nikolovski-Luj“ u Skoplju. Nastavni plan i program je kreiran tako da se svakom učeniku pruže individualni časovi dva puta sedmično (72 časa godišnje). Htjeli smo da zadovoljimo sve veće interesovanje učenika koji uče tradicionalnu makedonsku muziku i ples. Metodika koja se koristi u nastavi pjevanja razvijena je kroz dugogodišnje iskustvo. Naš odsjek je napredovao jer smo uglavnom dijelili iskustva imajući u vidu uspjehe iz regiona i stručnosti u nastavi tradicionalnog vokalnog pjevanja. Radi se o iskustvima i ekspertima Muzičke škole „Mokranjac“ u Srbiji, muzičkih škola u Bugarskoj, u Plovdivu, naše nacionalne ustanove „Tanec“ “ i ekspertima klasične vokalne tehnike.

Kao rezultat toga, današnja nastava se bazira na korišćenju metode vokalne tehnike kojom se stvaraju novi solisti u tradicionalnom pevanju, kao i učenici sa velikim znanjem o makedonskoj vokalnoj tradiciji uopšte.

Ovim radom se predstavlja nastavna metoda koja se koristi u našoj svakodnevnoj pedagoškoj rutini kroz istraživanje ideja o vokalnim vježbama, inspiriranih tradicionalnim pjesmama i korišćenim kao pedagoško sredstvo. Njihova svrha je pripremiti učenike za učenje pjesama jednostavnim koracima. Kreirali smo nastavne planove i programe prateći klasifikaciju na osnovu raznolikosti makedonskih muzičko-dijalekatskih područja i ugradili naše etnomuzikološko znanje. Vjerujemo da formalno obrazovanje postaje čuvar tranzicije makedonske vokalne baštine kroz različite generacije.

KLJUČNE RIJEČI: tradicionalno pjevanje, vokalne vježbe, metoda, inspiracija, pedagoško sredstvo

THE SUCCESSFUL USE OF TEACHING METHODS IN TRADITIONAL MUSIC SINGING LESSONS

Traditional Macedonian singing was established as a subject in 2005 in the State Music Ballet Educational Centre “Ilija Nikolovski-Luj” in Skopje. The curricula was created to meet each student on a individual lesson twice a week (72 lessons per year). We were feeding the outgrowing interest in students studying traditional Macedonian music and dance. The method used in the singing lessons was developing through the years of experience. Our department was growing up as we were sharing experiences mainly following the success from the surrounding areas and theirs expertise in educating traditional vocal singing. The Music School “Mokranjac” in Serbia, the Music schools in Bulgaria, Plovdiv, from our National institution “Tanec” and with the experts of classical vocal technique.

As a result, today’s lessons are based on the use of the vocal technique method where new soloist in traditional singing are created, as well as students with a great knowledge about Macedonian vocal tradition, in general.

This paper will introduce the educational method used in our daily pedagogical routine through exploring the ideas about the vocal exercises, inspired by traditional songs and used as a pedagogical tool. Their purpose is to prepare students for learning the songs using a simple steps. We have created the curricula following the classification on a diversity of the Macedonian music-dialect areas and incorporated our ethnomusicological knowledge. We believe that the formal education becomes a safeguarder of transition of the Macedonian vocal heritage through generations.

KEY WORDS: traditional singing, vocal exercises, method, inspired, pedagogical tool

SLAĐANA IVIĆ

OŠ "Branislav Nušić" Smederevo

Srbija

E-mail: sladja94ivic@gmail.com

EGZEKUTIVNE FUNKCIJE KOD DECE MUZIČARA I NEMUZIČARA

Egzekutivne funkcije (EF) predstavljaju složene sposobnosti neophodne za viši oblik funkcionisanja. Cilj ovog istraživanja je utvrđivanje odnosa EF i muzičkog obrazovanja i utvrđivanje faktora koji utiču na EF dece osnovnoškolskog uzrasta. Uzorak je činilo 40 ispitanika ujednačenih prema polu, muzičkom (ne) obrazovanju, uzrastu i školskom uspehu. Upotrebljen instrument bio je standardizovani Upitnik za procenu EF (BRIEF – Behavior Rating Inventory of Executive Function, 2000; formular za nastavnike). Za analize su se koristili sirovi skorovi koji su pretvarani u Indeks regulacije ponašanja (IRP), Indeks metakognicije (IM) i Globalni egzekutivni skor (GES). Rezultati su pokazali da se deca muzičari ne razlikuju od dece nemuzičara po nivou razvoja EF, ali da imaju slabije razvijenu emocionalnu kontrolu, prebacivanje i IRP u odnosu na nemuzičare. Pol i uzrast nisu važni faktori. Primetan je viši skor kod muzičara uzrasta 12 i 15 godina nakon urađene analize na poduzorcima u skali inhibicije, malo van nivoa značajnosti. Školski uspeh ima značajnu povezanost sa EF učenika (osim na skalama emocionalne kontrole i prebacivanja). Primenom post-hoc testa tukey na nivou značajnosti od 0,05 dobijeno je da odlični učenici imaju bolje EF od vrlodobrih i dobrih učenika, ali i da vrlodobri učenici imaju bolje EF od dobrih. Tip instrumenta se pokazao kao faktor na granici značajnosti samo na skali prebacivanja – Izvođači melodijskih instrumenata imali su više skorove.

KLJUČNE RIJEČI: egzekutivne funkcije, muzičko obrazovanje, osnovnoškolski uzrast, muzičari, nemuzičari

EXECUTIVE FUNCTIONS OF MUSICIANS AND NON-MUSICIANS CHILDREN

Executive functions (EF) are complex set of mental skills necessary for higher cognitive functioning. The aim of this study is to determine relationship between EF and music education and establishing factors that have influence on EF of children of elementary school age. The sample consisted of forty subjects equal by gender, music (non)education, age and GPA status. The standardized instrument was used in this study: BRIEF – Behavior Rating Inventory of Executive Function, 2000; form for teachers. Raw scores were converted into the Behavioral Regulation Index (BRI), Metacognition Index (MI) and Global Executive Composite (GEC). Results showed that children musicians aren't different in the level of development of EF, but they have lower emotional control, shifting and BRI than children who are nonmusicians. Gender and age aren't significant factors. There was a higher score in musicians (age of 12 and 15) after analysis on subsample in inhibition scale, a little out of level of significance. GPA status has a significant relationship with EF of children (except on scales of shifting and emotional control). Applying the Tukey post-hoc test at a significance level of 0.05, it was found that excellent students have better EF than very good students and good students, but also that very good students have better EF than good students. Music instrument type emerged as a borderline factor only on the switching scale – melodic instrument performers had higher scores.

KEY WORDS: executive functions, music education, elementary school age, musicians, non-musicians

VIKTORIJA KOLAROVSKA GMIKIRJA

Univerzitet Sv. Ćirilo i Metodije u Skoplju, Fakultet muzičke umjetnosti
Sjeverna Makedonija

E-mail: v.kolarovskagmirja@fmu.ukim.edu.mk

MUZIKA ZA DJECU KAO DIO OBRAZOVNOG PROCESA U VISOKOM MUZIČKOM OBRAZOVANJU

Muzika za djecu je sloŹeni fenomen koji se moŹe klasifikovati prema porijeklu, Źanru i svrsi. U folkloru postoji kategorija dječijeg folkloru koji su stvarala djeca za djecu i odrasli za djecu. Muzika za djecu postala je kategorija umjetničke muzike koju stvaraju profesionalni kompozitori. Brojni dječiji festivali pokazuju uspon dječije pop muzike, kao i dječijeg roka, repa i drugih popularnih Źanrova.

Fokus ovog rada biće na muzici za djecu kao dijelu umjetničke muzike ĉija je uloga izuzetno znaĉajna za muziĉki i opšti kulturni razvoj djece i mladih. Muzika za djecu se uglavnom stvara u pedagoške svrhe, predstavljajući pedagoški repertoar za instrumentalno obrazovanje. Međutim, u njene funkcije spadaju i Źiri aspekti uĉenja muzike, kao Źto su jezik, stil, estetski fenomen, odnosno uĉenje muziĉke umjetnosti i kulture. Zbog toga se kompozicije za djecu mogu koristiti kao vaŹan dio obrazovnog procesa, kao i u visokom muziĉkom obrazovanju za studente razliĉitih odsjeka i struĉnih oblasti: pedagogije, glume, nauke.

U ovom radu biće predstavljene mogućnosti upotrebe kompozicija za djecu, dječijih albuma za klavir (Āajkovski, kompozitori 20. vijeka, makedonski kompozitori), u visokom muziĉkom obrazovanju: u nastavi muziĉko-teorijskih predmeta kao primjeri za analizu muziĉkog jezika određenog kompozitora kao predstavnika određenog istorijskog perioda; u nastavi metodike muziĉkog obrazovanja kao primjeri muziĉke percepcije i estetskog doŹivljaja; u nastavi instrumenta kao primjeri tehniĉko-interpretativnih zahtjeva za djecu-izvođaĉe.

KLJUĀE RIJEĀI: muzika za djecu, obrazovni proces, visoko muziĉko obrazovanje

MUSIC FOR CHILDREN AS A PART OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER MUSIC EDUCATION

Music for children is a complex phenomenon that can be classified according to its origin, genre and purpose. In folklore there is a category of children's folklore created by children for children and by adults for children. Music for children has become a category of art music created by professional composers. Numerous children's festivals demonstrate the rise of children's pop music, as well as children's rock, rap and other popular genres.

The focus of this paper will be on music for children as a part of art music whose role is extremely significant in the musical and general cultural development of children and youth. Music for children is mostly created for pedagogical purposes, representing a pedagogical repertoire for instrumental education. However, its functions include the broader issues of learning music such as language, style, aesthetic phenomenon, that is, learning musical art and culture. That's why compositions for children can be used as an important part of the educational process as well as in higher music education for students from different departments and professional areas: pedagogy, performing, science.

The paper will present the possibilities of using the compositions for children (Tchaikovsky, composers of the 20th century, Macedonian composers) in higher music education: in the teaching of music-theoretical subjects as examples for the analysis of the musical language of a certain composer as a representative of a certain historical period; in the teaching of methodology of music education as examples of music perception and aesthetic experience; in the teaching of an instrument as examples of the technical-interpretive requirements for children-performers.

KEYWORDS: music for children, educational process, higher music education

GABRIELA KARIN KONKOL

Muzička akademija Stanislaw Moniuszko u Gdanjsku

Poljska

E-mail: g.konkol@amuz.gda.pl

BOJE MUZIKE – STUDIJA O Dječijem crtačkom izrazu u odnosu NA SAVREMENU POLJSKU MUZIKU

Istraživanja o vezi između muzike i boja sprovode se dugi niz godina. Njihovo ishodište je metod poznat pod nazivom „Muzička grafika“ („Musikalische Graphik“) Oskara Rajnera (Rajner, 1925). Rajnerovo istraživanje bavilo se međusobnim odnosom složenih klasičnih djela i harmonija boja. Kasnije studije Pikoka (1985) ističu da svaki čovjek psihološki proizvodi specifičnu boju kada sluša muziku. Štaviše, istraživanje Elkošijeve (2017) potvrđuje da slušaoci percipiraju i prenose odnose između muzike i boje.

Predmet ovog izlaganja biće analiza kreativnog izražavanja djece kroz crtanje dok slušaju djela savremene muzike. Aktivnosti su sprovedene u okviru autorskog projekta „Svijet nove muzike – umjetnici znani i neznani“ (Konkol, 2022). Inspiracija za kreatore Nove Muzike bila je boja tona i njena svojstva, koja se definišu kao sonorizam. U 2. skici iz ciklusa Tri skice za harfu solo Vitolda Saloneka (1972), kompozitor pokazuje nove zvučne mogućnosti harfe. Kako bi učenici što bolje razumjeli djelo, autorka projekta je odlučila da se osvrne na njihove nemuzičke asocijacije, odnosno na njihov likovni izraz. Istraživanje temeljeno na ideji umjetničke integracije sprovedeno je na časovima muzike u opštoj školi. Zadatak pod nazivom „Boje muzike“ osmišljen je tako da senzibilizira djecu za boje u muzici. Preliminarni rezultati biće predstavljeni i diskutovani.

KLJUČNE RIJEČI: umjetnička integracija, obrazovni umjetnički projekat, časovi muzičkog obrazovanja, slušanje muzike, savremena poljska muzika

COLOURS OF MUSIC – A STUDY ON CHILDREN’S DRAWING EXPRESSION IN RELATION TO CONTEMPORARY POLISH MUSIC

Research on the relationship between music and colours has been conducted for many years. At their origin was the method titled “Musical Graphics” (“Musikalische Graphik”) by Oskar Rainer (Rainer, 1925). His research dealt with the interrelationship between complex classical pieces and colour harmonies. Later studies by Peacock (1985) emphasized that all people psychologically produce a certain specific colour when listening to music. Moreover, Elkoshi’s research (2017) confirmed that listeners perceive and convey relationships between music and colour.

The subject of the presentation will be the analysis of children’s creative expression in drawing while listening to a piece of contemporary music. Activities were undertaken in the frame of the author’s project: “The World of New Music – Artists Known and Unknown” (Konkol, 2022). The inspiration for the New Music creators was the timbre and its qualities, defined as sonorism. In the 2nd Sketch from the cycle Three Sketches for Harp Solo by Witold Szalonek (1972) the composer demonstrates the new sonorous possibilities of the harp. In order to ensure pupils’ better understanding of the piece the project author decided to refer to their non-musical associations, namely, to their own visual art creativity. A study based on the idea of art integration was conducted at general school music lessons. The task titled “Colours of Music”, was designed to sensitize children to colours in music. Preliminary results will be presented and discussed.

KEY WORDS: arts integration, educational artistic project, music education lessons, listening to music, contemporary Polish music

JELENA KRIVOKAPIĆ

JU Škola za muziku i balet "Vasa Pavić" Podgorica

Crna Gora

E-mail: jelena.krivokapic@vasapavic.me

MOĆ MUZIKE – RAZVOJ SOCIJALNO-EMOCIONALNIH VJEŠTINA (SEV)

Posljednjih nekoliko decenija je globalno primjetno usmjerenje škole ka postignućima dok je zanemaren značaj njene vaspitne uloge. Kognitivne vještine su neophodne, ali nedovoljne za cjelovit razvoj ličnosti. Djecu i mlade je neophodno osnažiti SE vještinama kao što su: tolerancija, kreativnost, empatija, samokontrola, timski rad, samopuzdanje, zahvalnost... kako bi se cjelokupno razvili na profesionalnom i ličnom planu i time uzeli konstruktivno učešće u društvenim procesima. S aspekta muzičkog obrazovanja bilo bi neophodno da razvoj SE vještina bude integrisan u studijske programe koji pohađaju budući muzički pedagozi i u predmetne programe koji se odnose na muzičko obrazovanje na svim nivoima kroz jasno definisane ishode. Projekat VIVUM – Vrijednosti i vrline u muzici, je direktno inspirisan programom koji razvija SE vještine pod nazivom "Moje vrijednosti i vrline", a koji od 2015.godine sprovodi Zavod za školstvo uz podršku Unicef kancelarije u Crnoj Gori. VIVUM je nastao 2019. godine kao nastavnička inicijativa u Crnoj Gori sa željom da djeca osim kompetitivnih osjećanja dožive radost zajedničkog muziciranja, upoznaju različitosti i prepoznaju sličnosti sa svojim vršnjacima iz cijele države. Djeca kroz zajedničke pripreme i nastupe žive i direktno praktikuju važne vještine za profesionalni i lični razvoj. Formiranjem Dječijeg simfonijskog orkestra cilj je bio, osim profesionalnog razvoja, razviti vršnjačku toleranciju, samopouzdanje, uključiti djecu sa posebnim potrebama, razviti važnost timskog rada ka zajedničkom cilju i prevazići poteškoće na tom putu. Održivost VIVUM-a i Dječijeg simfonijskog orkestra je izuzetno važna jer su naši učenici i učenice budući muzički pedagozi i profesionalni muzičari i muzičarke. Zato je sadašnja briga o njima i njihovom cjelovitom razvoju ulog za budućnost kvalitetnog muzičkog obrazovanja i muzičkog života Crne Gore.

KLJUČNE REČI: SEV – socijalno-emocionalne vještine, VIVUM – Vrijednosti i vrline u muzici, Dječiji simfonijski orkestar, timski rad

THE POWER OF MUSIC – DEVELOPMENT OF SOCIAL-EMOTIONAL SKILLS

In the last few decades, it can be observed that globally, schools have been focused on achievements while the importance of their educative role have been neglected. Cognitive skills are necessary, but insufficient for the holistic development of individuals. Children and youth need to be empowered with social and emotional (SE) skills such as tolerance, creativity, empathy, self-control, teamwork, self-confidence, gratitude, etc., in order to develop fully, both on professional and personal level, and be able to constructively participate in social processes. From the perspective of music education, it would be necessary for the development of SE skills to be integrated into the study programs attended by future music educators, and into subject programs related to music education at all levels, through clearly defined outcomes. The VIVUM project – Values and Virtues in Music - is directly inspired by a program that develops SE skills called “My Values and Virtues,” which has been implemented by the Bureau of Education with the support of the UNICEF office in Montenegro since 2015. VIVUM was created in 2019 as a teacher initiative in Montenegro with the aim of allowing children to experience the joy of making music together, in addition to competitive feelings, and to become acquainted with differences and recognize similarities with their peers from the entire country. Through joint preparations and performances, children experience and directly practice important skills for their professional and personal development. Establishing the Children’s Symphony Orchestra, the goal was not only to promote professional development but also to foster peer tolerance, self-confidence, include children with special needs, cultivate the importance of teamwork towards a common goal, and overcome difficulties along the way. The sustainability of VIVUM and the Children’s Symphony Orchestra is of utmost importance, since our students are future music educators and professional musicians. Therefore, the present care for them and their holistic development is an investment in the future of high-quality music education and musical life in Montenegro.

KEY WORDS: Social-emotional (SE) skills, VIVUM – Values and virtues in music, Children symphony orchestra, teamwork

JELENA MARTINOVIĆ-BOGOJEVIĆ

Univerzitet Crne Gore

Muzička akademija, Cetinje

Crna Gora

E-mail: jelena.bo@ucg.ac.me

REALIZACIJA STVARALAČKIH AKTIVNOSTI U CRNOGORSKIM OSNOVNIM ŠKOLAMA

Muzičko stvaralaštvo je jedna od tri aktivnosti, pored slušanja i izvođenja, koja je predviđena Predmetnim programom u osnovnoj školi, od 2003. godine do danas. Zastupljenost ove aktivnosti u praksi osnovnoškolskih predmetnih nastavnika do sada nije istražena. U izlaganju će biti predstavljeni rezultati istraživanja sprovedenog 2019. godine u kojem je učestvovalo 75 nastavnika Muzičke kulture, što predstavlja visoko relevantan uzorak. Istraživanje je pokazalo da je u praksi crnogorskih nastavnika najzastupljenije slušanje muzike, a da najčešće realizuju zadatke u kojima učenici kreiraju ritam. Nastavnici visoko ocjenjuju realizaciju međupredmetne povezanosti, kao i zastupljenost stvaralaštva izvan redovne nastave. Visoko procjenjuju nivo stečenih kompetencija, a u odgovorima na otvorena pitanja iznose svoje stavove i iskustva na području muzičkog stvaralaštva, koja predstavljaju vrijedno polazište za unapređenje muzičkog obrazovanja u osnovnim školama u Crnoj Gori.

KLJUČNE RIJEČI: Muzička kultura, nastavnici muzike, muzičko stvaralaštvo, nastavna praksa

ACCOMPLISHMENT OF CREATIVE ACTIVITIES IN MONTENEGRIN PRIMARY SCHOOLS

Music creativity is one of the three activities, in addition to listening and performance, which is provided by the Course Program in Montenegrin general music education from 2003 until today. Research on the presence of this activity in the practice of Montenegrin course teachers has not been investigated so far. We will present the results of a survey conducted in 2019 in which 75 Music Culture teachers participated, which represents a highly relevant sample. The research showed that in the practice of Montenegrin teachers, listening to music is the most prevalent activity, and that they most often perform tasks in which students create rhythm. Teachers rate highly the implementation of cross-curricular connections, as well as presence of creativity outside regular classes. They highly evaluate the level of acquired competences, and in their answers to open questions, they present their views and experiences in the field of music creativity, which represent a valuable starting point for the improvement of music education in elementary schools in Montenegro.

KEY WORDS: music culture, music teachers, music creativity, teaching practice

JELENA MARTINOVIĆ-BOGOJEVIĆ

Univerzitet Crne Gore
Muzička akademija, Cetinje
Crna Gora
E-mail: jelena.bo@ucg.ac.me

NINA PEROVIĆ

Univerzitet Crne Gore
Muzička akademija, Cetinje
Crna Gora
E-mail: perovicnina@gmail.com

THEDA WEBER LUCKS

Leo Kestenberg Musikschule, Berlin
Njemačka
E-mail: weber_lucks@yahoo.de

PODSTICANJE SLOBODNE IMPROVIZACIJE KOD NASTAVNIKA MUZIKE KROZ UPOTREBU ODREĐENIH ELEMENATA SOCIOPSIHODRAME

Pored uvođenja improvizacije u nastavne planove i programe muzičkih škola, potrebno je ojačati kompetencije nastavnika kako bi se ostvario značajan napredak u razvoju muzičkog stvaralaštva u instrumentalnom i vokalnom muzičkom obrazovanju. S namjerom da se razvijaju vještine improvizacije kod nastavnika muzike, u Muzičkoj školi Leo Kestenberg / Leo Kestenberg Musikschule (Berlin) u martu i aprilu 2022. godine realizovan je projekat koji je uključivao radionice u kojima su korišteni pojedini elementi sociopsihodrame Jakoba Morena. Osnovni cilj projekta je bio sticanje iskustva u kojem će nastavnici muzike razvijati nove perspektive u vezi sa implementacijom improvizacije u buduću nastavnu praksu. Ovaj pristup je odabran kako bi se prevazišle moguće barijere u ekspresivnosti improvizacije, poput nesigurnosti, koje mogu nastati kod nastavnika koji nemaju dovoljno iskustva u improvizaciji. U procesu rada nastojalo se stvoriti podsticajno okruženje i podstaći individualna i saradnička kreativnost, koja je rezultat povezanosti sa iskustvom datih dramatisacija i igranja uloga. U radu su prikazani odabrani elementi socio-psihodrame koji su korišćeni, kao i rezultati analize dobijenih podataka

koji su prikupljeni putem video i audio materijala i evaluacionog upitnika za učesnike na kraj procesa. Cilj rada je da pokaže moguće strategije podsticanja slobodne improvizacije zasnovane na kombinovanju muzičkih znanja i veština sa unutrašnjim stanjima i autentičnim samoizražavanjem.

KLJUČNE RIJEČI: improvizacija, obuka nastavnika, socio-psihodrama, Jakob Moreno, muzičko stvaralaštvo

ENCOURAGING FREE IMPROVISATION IN MUSIC TEACHERS THROUGH THE USE OF CERTAIN ELEMENTS OF SOCIOPSYCHODRAMA

In addition to the introduction of improvisation in the curricula of music schools, it is necessary to strengthen the competences of teachers in order to make significant progress in the development of musical creativity in instrumental and vocal music education. With the intention of developing improvisation skills among music teachers, a project was realized in Music School Leo Kestenberg / Leo Kestenberg Musikschule (Berlin) in March and April 2022 that included workshops in which certain methods of Jacob Moreno's psychodrama were used. The main goal of the project was to gain experience in which music teachers will develop new perspectives in relation to the implementation of improvisation in their future teaching practice. This approach was chosen in order to overcome possible barriers in improvisation expressiveness, such as insecurity which can arise from teachers who do not feel skilled enough in improvisation. In the work process, an effort was made to create a supportive environment and encourage individual and collaborative creativity, resulting from the connection with the experience of given dramatizations and role playing. The paper presents the selected elements of the sociodrama and psychodrama that were used, as well as the results of the analysis of the obtained data, which were collected through video and audio materials, observations, as well as through an evaluation questionnaire for participants at the end of the process. The aim of the paper is to show possible strategies in encouraging free improvisation based on combining musical knowledge and skills with inner states and authentic self-expression.

KEY WORDS: improvisation, teacher training, sociodrama, psychodrama, Jakob Moreno, musical creativity

VEDRANA MARKOVIĆ

Univerzitet Crne Gore
Muzička akademija, Cetinje
Crna Gora
E-mail: vedranam@ucg.ac.me

ANDREA ĆOSO-PAMER

JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan“, Kotor
Crna Gora
E-mail: coso.andrea@gmail.com

OMAŽ VIDI MATJAN – 30 GODINA OD SMRTI PEDAGOŠKINJE I KOMPOZITORKE

Ove godine navršava se trideset godina od smrti Vide Matjan – Slovenke koja je ostavila neizbrisiv trag u oblasti muzičke umjetnosti i muzičkog obrazovanja u Crnoj Gori u periodu neposredno nakon Drugog svjetskog rata. Utemeljivač muzičke škole u Kotoru, pedagoškinja, kompozitorica, organizatorica muzičkog života, dirigentkinja, etnomuzikološkinja – dug je spisak aktivnosti kojima se uspješno bavila. U ovom radu podsjetićemo na najznačajnije aspekte njenog rada u muzičkoj školi koja danas sa ponosom nosi njeno ime. Posebno se žele istaći metodičke smjernice koje je postavila u početnom muzičkom obrazovanju, ostavivši nam u nasljeđe još uvijek neobjavljen rukopis Muzička početnica. Iako je nastao šezdesetih godina prošlog vijeka, u ovom rukopisu nalazimo ideje za razvoj muzičke kreativnosti i mašte, predloge kako povezati pjevanje, sviranje, ples, pokret i glumu u jednu cjelinu, a čemu težimo i u savremenoj muzičkoj nastavi. Takođe, u radu se ističe značaj njenih kompozitorskih ostvarenja – jedinstvene muzičke bajke, koje je namijenila djeci, ali ne samo kao publici, već mnogo značajnije – djeci kao izvođačima. Dobitnica brojnih priznanja za svoj rad u oblasti muzičkog obrazovanja i muzičke umjetnosti uopšte, Vida Matjan nas svojim porukama i danas može podučiti šta su najvažniji ciljevi muzičkog obrazovanja. Trideset godina nakon njene smrti, analizirajući na koji je način pristupala organizaciji muzičke nastave, kako je komponovala i sa svojim učenicima i kolegama izvodila muzičke bajke, njen lik i zaostavština može biti podsticaj da vratimo na scenu njena muzička ostvarenja, i pružimo priliku učenicima da na jedinstven način uče, dožive i žive za muziku.

KLJUČNE RIJEČI: Vida Matjan, muzička nastava, muzičke bajke, kreativnost

TRIBUTE TO VIDA MATJAN – 30 YEARS SINCE THE DEATH OF THE PEDAGOGUE AND COMPOSER

This year marks the thirtieth anniversary of the death of Vida Matjan – a Slovenian who left an indelible mark in the field of music art and music education in Montenegro during the period immediately after World War II. The founder of the music school in Kotor, a pedagogue, composer, organizer of musical life, conductor, and ethnomusicologist – the list of activities she successfully undertook is extensive. In this paper, we will revisit the most significant aspects of her work in the music school that proudly bears her name today. We particularly wish to highlight the methodological guidelines she set out in early music education, leaving us with an unpublished manuscript titled *The Musical Primer*. Even though it was created in the 1960s, within this manuscript, we find ideas for the development of musical creativity and imagination, suggestions on how to integrate singing, playing, dancing, movement, and acting into one whole – a goal we still aspire to in contemporary music education. Furthermore, the paper emphasizes the significance of her compositional achievements – unique musical fairy tales intended not only for children as an audience but, more significantly, for children as performers. As a recipient of numerous awards for her work in the field of music education and music art in general, Vida Matjan can still teach us today about the fundamental objectives of music education. Thirty years after her death, by analysing her approach to organizing music education, her composition process, and her performances of musical fairy tales with her students and colleagues, her personality and her legacy can inspire us to reintroduce her musical creations to the stage and provide students with a unique way to learn, experience, and live for music.

KEY WORDS: Vida Matjan, music education, musical fairy tales, creativity

ANA PERUNOVIĆ-RAŽNATOVIĆ

Univerzitet Crne Gore
Muzička akademija, Cetinje
Crna Gora
E-mail: ana.per@ucg.ac.me

ALEKSANDRA LAZIĆ

JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan“ Kotor
Crna Gora
E-mail: sandraja@t-com.me

PEDAGOŠKA FUNKCIONALNOST DIZAJNERSKIH RJEŠENJA U SAVREMENOM UDŽBENIKU ZA PREDMET HARMONIJA SA HARMONSKOM ANALIZOM

U srednjim muzičkim školama u Crnoj Gori su, decenijama unazad, za stručne predmete bili u upotrebi isti udžbenici, zasnovani na tadašnjem obrazovnom sistemu i predmetnim programima. Odatada danas, promijenili su se nekoliko puta pravilnici na kojima počiva ovaj nivo obrazovanja, ali i državno uređenje, interesovanja generacija učenika, tendencije i žanrovi u muzici, tehnologije i brzina dostupnosti informacija i zvučnih primjera. Kako bi udžbenička literatura bila usklađena sa sadašnjim vremenom, razvojem nauke i umjetnosti, kao i savremenim pedagoškim praksama, u posljednje dvije godine na inicijativu Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva nastaju prvi udžbenici u Crnoj Gori iz predmeta Harmonija sa harmonskom analizom i Solfeđo za srednju muzičku školu. Prilikom pisanja savremenih udžbenika, pored temeljnog oslanjanja na predmetni program i savremene metode učenja i podučavanja, autori imaju zadatak da odrede adekvatnu količinu i složenost teksta, pronađu odgovarajuće primjere iz muzičke literature, osmisle različite tipove zadataka za učenike, ali i zajedno sa dizajnerima kreiraju grafička rješenja koja bi bila inovativna i privukla pažnju novim generacijama učenika. U ovom radu će biti predstavljeni izazovi sa kojima su se suočavale autorkice u kreiranju prvog crnogorskog udžbenika iz predmeta Harmonija sa harmonskom analizom, kako su muzički i grafički simboli služili kao inspiracija za osmišljavanje specifičnih dizajnerskih rješenja u svrhu veće pedagoške funkcionalnosti i uspješnijeg ostvarivanja obrazovnih ciljeva.

KLJUČNE RIJEČI: savremeni udžbenik, predmet Harmonija sa harmonskom analizom, grafički dizajn, obrazovni sistem, pedagoška praksa

PEDAGOGICAL FUNCTIONALITY OF DESIGN SOLUTIONS IN A MODERN TEXTBOOK FOR THE SUBJECT HARMONY WITH HARMONIC ANALYSIS

In secondary music schools in Montenegro, decades ago, the same textbooks were used for vocational subjects, based on the educational system and subject programs of the time. From then until today, the regulations on which this level of education is based have changed several times, as well as state policy and regulations, interests of new generations of students, tendencies and genres in music, technologies and the availability of informations and music examples. In order for the textbook literature to be in accordance with the present time, the development of science and art, as well as modern pedagogical practices, in the last two years, on the initiative of the Institute for Textbooks and Teaching Aids, the first textbooks in Montenegro were created for the subjects Harmony with harmonic analysis and Solfeggio for secondary music school. When writing modern textbooks, in addition to a thorough reliance on the subject program and modern methods of learning and teaching, the authors have to determine the adequate amount and complexity of the text, to find suitable examples from music literature, to create different types of tasks for students, but also together with designers to create graphic solutions that would be innovative and attract the attention of new generations of students. This paper will present the challenges that authors faced in creating the first Montenegrin textbook for the subject Harmony with harmonic analysis, how musical and graphic symbols served as inspiration for designing specific design solutions for the purpose of greater pedagogical functionality and more successful achievement of educational goals.

KEY WORDS: modern textbook, subject Harmony with harmonic analysis, graphic design, educational system, pedagogical practice

MIRNA SABLJAR

Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Hrvatska
E-mail: msabljar@aukos.hr

GLAZBENO-PEDAGOŠKA PUBLICISTIKA U HRVATSKOJ – ANALIZA ČASOPISA *TONOVI*

Glazbeno-pedagoška publicistika posebno je zanimljiva grana publicistike jer obuhvaća pisanje o umjetničkoj pedagogiji, što podrazumijeva i različite pristupe problematici i područjima glazbene pedagogije te raznovrsnim temama glazbene umjetnosti. Glazbeno-pedagoška publicistika u Hrvatskoj svoje korijene ima još u vremenu djelovanja Vjenceslava Novaka, koji je u 19. stoljeću uređivao glazbeni časopis *Gusle* te list *Glazba*. Od 1950. do 1979. objavljivan je časopis *Muzika* i škola, kasnije *Muzika, škola i društvo*. Prvi je broj časopisa *Tonovi* objavljen 1986. godine. Od prvotnog koncepta časopisa, isključivo stručnoga tipa, u kojemu su objavljivani članci, radovi i prikazi različitog sadržaja, opsega, oblika i formata, tijekom godina postao je časopis s jasno određenom stručnom i znanstvenom profilacijom prema standardima koji su uvriježeni za znanstvene časopise. Njegovo pojavljivanje je značilo novi zamašnjak glazbene publicistike u Hrvatskoj jer su *Tonovi* prvi usko tematski profiliran znanstveni časopis koji je od 1992. godine uvršten u RILM bazu podataka. U časopisu se objavljuju dvostruko slijepo recenzirani članci, no sukladno gotovo četrdesetogodišnjoj tradiciji, dio je časopisa i dalje otvoren za objavu različitih oblika prikaza koji nemaju stručno-znanstvenu kategorizaciju. U ovome radu cilj je prikazati sadržaj dosadašnjih objavljenih brojeva časopisa pri čemu će se koristiti metodom kvalitativne i kvantitativne analize sadržaja koja će uključivati kriterije autorstva radova, analizu prisutnosti sadržaja različitih područja glazbene i plesne pedagogije, te zastupljenosti po vrstama instrumenata te različitim priložima. Prikazana analiza je temelj za buduću kompleksniju analizu koja će uključivati podatke i sadržaje opisane i prema drugim parametrima.

KLJUČNE RIJEČI: glazbena pedagogija, glazba, plesna pedagogija, analiza sadržaja, publicistika

MUSIC-PEDAGOGICAL JOURNALISM IN CROATIA - ANALYSIS OF *TONOVI* JOURNAL

Music-pedagogical journalism is a particularly interesting branch of journalism because it includes writing about artistic pedagogy, which implies different approaches to issues and areas of musical pedagogy and various topics of musical art. Music and pedagogical journalism in Croatia has its roots in the time of Vjenceslav Novak, who in the 19th century edited the music journal *Gusle* and the music journal *Glazba*. From 1950 to 1979, the magazine *Music and School*, later *Music, School and Society*, was published. The first issue of *Tonovi* magazine was published in 1986. From the initial concept of a magazine, exclusively of professional type, in which articles, works and presentations of different content, scope, form and format were published, over the years it has become a magazine with a clearly defined professional and scientific profile according to the standards that are established for scientific journals. Its appearance meant a new flywheel of music journalism in Croatia, as *Tonovi* was the first narrowly thematically profiled scientific journal that was included in the RILM database in 1992. Double-blind peer-reviewed articles are published in the journal, but in accordance with the almost forty-year tradition, part of the journal is still open to the publication of various forms of presentation that do not have professional-scientific categorization. In this paper, the aim is to present the content of the published issues of the magazine so far, using the method of qualitative and quantitative analysis of the content, which will include the criteria of authorship of the works, the analysis of the presence of content in different areas of music and dance pedagogy, and representation by types of instruments and different appendices. The presented analysis is the basis for a future more complex analysis that will include data and content described according to other parameters.

KEY WORDS: music pedagogy, music, dance pedagogy, content analysis, journalism

ALEKSANDRA STANKOVIĆ

Osnovna škola "Vasa Pelagić" Beograd

Srbija

E-mail: triolica@gmail.com

MARIJA MIŠIĆ

Osnovna škola "Lazar Savatić" Beograd

Srbija

E-mail: marijamisic81@gmail.com

FORMATIVNO OCJENJIVANJE U NASTAVI MUZIKE

Ocenjivanje je veoma bitan proces u obrazovno-vaspitnim ustanovama, koje prati razvoj i napredovanje učenika u dostizanju ishoda i standarda postignuća, kao i napredovanje u razvoju kompetencija važnih za dalje školovanje i čitav život. Formativno (razvojno) ocenjivanje u obrazovnom sistemu nije nov termin jer je razmatran, te pokušan da se definiše krajem XX veka. Implementacija projekta „Nijedno dete ne sme biti ostavljeno bez obrazovanja“ (2002) i prateće mere za obrazovne sisteme sa niskim postignućima, promovisale su formativnu ocenu kao široko primenljivu obrazovnu intervenciju za unapređenje postignuća kroz unapređenje prakse nastavnika, i obezbeđivanje specifične, instruktivne podrške učenicima i studentima s niskim postignućem. Cilj ovog rada je da približi svim akterima obrazovanja pojam, značaj i primenu formativnog ocenjivanja u nastavi umetničkih predmeta iz oblasti muzike, za razliku od sumativne ocene. Kako se nastava muzike prožima kroz nekoliko oblasti, tako je praćenje i vrednovanje višeslojno i ide ka razvijanju sinteze veština i znanja. Bitni faktori za praćenje muzičkog razvoja i ocenjivanje svakog učenika su njegovo znanje, rad, stepen angažovanosti, kooperativnost, interesovanje, stav, umešnost i kreativnost, ali i napredovanje u odnosu na prethodna postignuća. U ovom radu ćemo pokazati koliko je bitno formativno ocenjivanje u procesu nastave jer podrazumeva aktivnosti usmerene na menjanje procesa učenja i nastave, aktivnosti usmerene na poboljšanje postignuća i dostizanje obrazovnih ishoda, davanje povratne informacije o procesu učenja i davanje povratne informacije o postignućima. Takođe, daćemo odgovore na pitanje: Zašto je važno da se u praksi koriste različite metode i tehnike ocenjivanja?

KLJUČNE REČI: ocenjivanje, muzika, formativna ocena, postignuće, kompetencija

FORMATIVE ASSESSMENT IN MUSIC TEACHING

Assessment is a significant process in educational institutions that monitors the development and progress of students in reaching outcomes and standards of achievement as well as progress in the development of competencies essential for further education and throughout life. Formative (developmental) assessment in the educational system is not a recent term, since it was discussed and tried to be defined at the end of the 20th century. The implementation of the No Child Left Behind Project (2002) and accompanying measures for low-achieving educational systems promoted formative assessment as a broadly applicable educational intervention to improve achievement through improving teacher practice, and providing specific, instructional support to low-achieving students and college students. The goal of this work is to bring to all the educational associates the concept, importance and application of formative assessment in the teaching of art subjects in the field of music, as opposed to summative assessment. As music teaching permeates several areas, monitoring and evaluation is multi-layered and heads towards developing a synthesis of skills and knowledge. Important factors for monitoring musical development and evaluating students are their knowledge, work, and levels of engagement, cooperativeness, interest, attitude, skills and creativity, as well as their progress related to previous achievements. In this paper, we will show how important formative assessment is in the teaching process since it involves activities aimed at changing the learning and teaching process, activities aimed at improving achievements and reaching educational outcomes, giving feedback on the learning process and giving feedback on achievements. Also, we will answer the question: Why is it important to use different assessment methods and techniques in practice?

KEY WORDS: assessment, music, formative assessment, achievement, competence

KATARINA STANOJEVIĆ

Fakultet pedagoških nauka Univerziteta u Kragujevcu
Srbija

E-mail: katarina.stanojevic21@gmail.com

NATAŠA VUKIĆEVIĆ

Fakultet pedagoških nauka Univerziteta u Kragujevcu
Srbija

E-mail: vukicnatas@yahoo.com

KAKO VIZUELNI SADRŽAJI POMAŽU UČENICIMA U OPAŽANJU MUZIČKIH FENOMENA

U radu će biti prikazane mogućnosti primene vizuelnih sadržaja u kontekstu upoznavanja muzičkih fenomena kroz oblast slušanja muzike u nastavi muzičke kulture u osnovnoj školi. Vizuelno potpomognuto slušanje muzike je deo različitih metodičkih pristupa koji se primenjuju u procesu muzičkog obrazovanja učenika. Usvajanje muzičkih sadržaja i razvijanje sposobnosti aktivnog slušanja muzike ostaju primaran cilj nastave, a vizuelni sadržaji se koriste kao podsticaj i model za prepoznavanje i razumevanje umetničke pojave ili ideje. Dela likovne umetnosti, ilustracije, šematski prikazi i drugi vizuelni sadržaji moraju biti pažljivo odabrani, jasno i konkretno uporedivi sa muzičkim fenomenom koji reprezentuju i pogodni za učenje bez suvišnih teorijskih objašnjenja. Kontrast, kao osnovni estetski princip u umetničkim delima, takođe je značajan kriterijum izbora sadržaja i odgovarajućeg metodičkog pristupa. Cilj rada je da ukaže na prednosti integracije muzičke i vizuelne oblasti pri slušanju muzike i da kroz konkretne primere iz nastavne prakse omogući sistematizovan pregled primenljivih vizuelnih sadržaja u nastavi muzičke kulture.

KLJUČNE REČI: aktivno slušanje muzike, vizuelni sadržaji, muzički doživljaj, elementi muzičkog izraza, nastava muzičke kulture

HOW VISUAL CONTENT HELPS STUDENTS PERCEIVE MUSICAL PHENOMENON

This paper presents the possibilities of using visual content in the context of learning about musical phenomena through listening to music in primary school music lessons. Visually supported music listening is part of various methodological approaches used in the process of music education of students. Acquiring musical content and developing the ability to actively listen to music remains the primary goal of teaching, and visual content is used as a stimulus and model for recognizing and understanding an artistic phenomenon or idea. Works of visual art, illustrations, schematic representations, and other visual content must be carefully selected, clearly and concretely comparable to the musical phenomenon they represent, and suitable for learning without superfluous theoretical explanations. Contrast, as a fundamental aesthetic principle in works of art, is also an important criterion for the choice of content and appropriate methodological approach. This paper aims to demonstrate the advantages of integrating the musical and visual domains in music listening and, by describing concrete examples from teaching practice, to enable a systematic review of the applicable visual content in music teaching.

KEY WORDS: active listening to music, visual content, musical experience, elements of music, teaching music

VESNA SVALINA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Hrvatska
vesna.svalina@gmail.com

NOVE PERSPEKTIVE GLAZBENOG OBRAZOVANJA U SUVREMENOM DOBU: SUSTAVNI PREGLED LITERATURE O AKTIVNOM UČENJU I KREATIVNOM IZRAŽAVANJU UČENIKA

Ovaj rad predstavlja sustavan pregled literature koji istražuje bitne karakteristike tradicionalnog i suvremenog glazbenog obrazovanja, s posebnim osvrtom na primjenu aktivnog učenja i kreativnog izražavanja učenika. Razmatra ključne značajke tradicionalne nastave, uključujući dominantnu ulogu učitelja u procesu nastave, frontalne metode poučavanja i usmena izlaganja. S druge strane, ističe značajne aspekte suvremenog glazbenog obrazovanja koji učenike stavljaju u središte procesa učenja, potičući aktivnost, kreativno mišljenje i izražavanje. Proučavajući relevantnu literaturu koju su razmatrali glazbeni pedagozi, istražuje naginje li trenutno glazbeno obrazovanje više tradicionalnim ili suvremenim pristupima. Osim toga, pruža uvid u pristupe koje učitelji glazbe mogu koristiti kako bi naglasili aktivno učenje i poučavanje. U radu se detaljno opisuju specifične strategije aktivnog učenja koje se mogu provoditi u općeobrazovnim i glazbenim školama, uz prikaz aktivnosti koje učinkovito potiču kreativno izražavanje učenika. Ovaj sustavni pregled literature daje cjelovit pregled stanja suvremenog glazbenog obrazovanja i služi kao polazište za daljnja istraživanja i razvoj nastavnih pristupa koji podržavaju aktivno učenje i kreativno izražavanje učenika.

KLJUČNE RIJEČI: suvremeno glazbeno obrazovanje, aktivno učenje, kreativno izražavanje učenika

NEW PERSPECTIVES IN MUSIC EDUCATION IN THE CONTEMPORARY ERA: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW ON ACTIVE LEARNING AND STUDENTS' CREATIVE EXPRESSION

This paper presents a systematic literature review that explores the essential characteristics of traditional and contemporary music education, with a special focus on the application of active learning and students' creative expression. It discusses key features of traditional instruction, including the dominant role of teachers in the instructional process, frontal teaching methods, and oral presentations. On the other hand, it highlights significant aspects of contemporary music education that place students at the center of the learning process, encouraging activity, creative thinking, and expression. By examining relevant literature considered by music educators, it investigates whether current music education leans more towards traditional or contemporary approaches. Additionally, it provides insights into approaches that music teachers can utilize to emphasize active learning and teaching. The paper offers a detailed description of specific active learning strategies that can be implemented in general and music schools, along with showcasing activities that effectively foster students' creative expression. This systematic literature review provides a comprehensive overview of the state of contemporary music education and serves as a starting point for further research and the development of instructional approaches that support active learning and students' creative expression.

KEY WORDS: contemporary music education, active learning, students' creative expression

VESNA SVALINA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Hrvatska
E-mail: vesna.svalina@gmail.com

ANA RISTIVOJEVIĆ

Univerzitet umetnosti u Beogradu
Fakultet muzičke umetnosti
Srbija
E-mail: ancristivojevic@gmail.com

REALIZACIJA MUZIČKO-TEORIJSKE NASTAVE NA DALJINU TOKOM PANDEMIJE KORONAVIRUSNE BOLESTI: VIZURA NASTAVNIKA MUZIČKIH ŠKOLA NA TERITORIJAMA REPUBLIKE HRVATSKE I REPUBLIKE SRBIJE

Imajući u vidu da je nužnost uvođenja onlajn nastave u sistemu muzičkog obrazovanja u Hrvatskoj i Srbiji bila uslovljena pandemijom virusa COVID -19, te da su se nastavnici suočili sa brojnim preprekama i izazovima u radu, želeli da ovim istraživačkim radom pružimo koncizan uvid u nastavnu praksu koja se nakon proglašenja pandemije, sprovodila. Fokusirali smo se ka identifikovanju prepreka u izvođenju onlajn nastave muzičko-teorijskih predmeta, te prednosti koje bi, iz vizure nastavnika, mogle biti integrisane u tradicionalnu nastavu nakon završetka pandemije. Na uzorku od 168 nastavnika osnovnih muzičkih škola, sprovedeno je istraživanje u kome su kombinovane kvalitativna i kvantitativna analiza prikupljenih podataka. Rezultati su pokazali da nastavnici, posebno najmlađi dobro prevazilaze poteškoće u onlajn nastavi. Od poteškoća s kojima se susreću, nastavnici najčešće izdvajaju one koje su tehničke prirode, te neizvodljiv rad na savlađivanju pojedinih veština, usled izostanka neposrednog kontakta sa učenicima, osobito onim najmlađim. Iako da gotovo svi nastavnici smatraju da učenici ne mogu u onlajn nastavi jednako dobro napredovati kao u neposrednoj, oni bi ipak u svom budućem radu zadržali mogućnost komunikacije s učenicima preko interneta i virtualnih učionica, zadavanje domaćih zadataka putem online platformi, te održavanje onlajn nastave u situacijama kada su učenici bolesni ili su iz nekoga drugog razloga izostali s nastave. Pedagoška implikacija rada, odnosi se prevashodno na inteziviranje stručne podrške nastavnicima, osobito starijim, u oblasti kom-

petencija koje se tiču onlajn nastave, a potom na potrebu implementiranja tehnoloških rešenja, kompatibilnih za sve aspekte muzičko-teorijske nastave.

KLJUČNE REČI: muzičko-teorijska nastava, nastava na daljinu, nastavnici, učenici, pandemija COVID-19

IMPLEMENTATION OF MUSIC THEORY DISTANCE TEACHING DURING THE COVID-19 PANDEMIC: PERSPECTIVES OF MUSIC SCHOOL TEACHERS IN THE REPUBLIC OF CROATIA AND THE REPUBLIC OF SERBIA

Bearing in mind that the necessity of introducing online teaching in the system of music education in Croatia and Serbia was conditioned by the COVID-19 pandemic, and that teachers faced numerous obstacles and challenges in their work, we aimed to provide a concise insight into teaching practices through this research study. Our focus was on identifying obstacles in online teaching of music theory subjects and exploring the advantages that, from the teachers' perspective, could be integrated into traditional teaching after the pandemic. A survey was conducted on a sample of 168 primary music school teachers, combining qualitative and quantitative analysis of the collected data. The results showed that teachers, especially the youngest ones, adapted well to the difficulties in online teaching. Of the difficulties they face, teachers most often single out those that are of a technical nature, The most frequently mentioned challenges were of a technical nature and the inability to effectively teach certain skills due to the lack of direct contact with students, particularly the youngest ones. Although almost all teachers believe that students cannot progress as effectively in online classes as in face-to-face classes, they would still prefer to retain the possibility of communicating with students via the Internet and virtual classrooms, assigning homework through online platforms, and conducting online classes when students are sick or absent for other reasons. The pedagogical implication of this work primarily emphasizes the need to intensify professional support for teachers, especially older ones, in terms of competencies related to online teaching. Additionally, there is a need to implement technological solutions that are compatible with all aspects of music theory teaching.

KEY WORDS: music theory teaching, distance learning, teachers, students, pandemic COVID-19

TIHANA ŠKOJO

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Osijek

Akademija za umjetnost i kulturu

Hrvatska

tihana.skojo@skojo.hr

OSVRT NA GLAZBENE PREFERENCIJE UČENIKA OSNOVNOŠKOLSKOG UZRASTA

U radu su istražene – s obzirom na brojne čimbenike koji utječu na usmjeravanje glazbenih preferencija kao kratkoročnih procjena sviđanja i promjenjivosti kod učenika osnovnoškolskog uzrasta – glazbene preferencije učenika četvrtog i osmog razreda.

Na temelju rezultata istraživanja razvidno je kako učenici u prosjeku dnevno provode tri sata slušajući glazbu te da njihov glazbeni identitet trenutno oblikuje popularna, zabavna glazbe, a osim medija na preferencije učenika iznimno utječu emocionalni čimbenici. Provedenim je istraživanjem potvrđena preferencijska otvorenost kod mlađih učenika, a dobiveni koeficijenti korelacije pokazuju da je preferencija prema umjetničkoj glazbi značajno povezana s aspektima koji se odnose na preferencije prema nastavi glazbene kulture i slušanju umjetničke glazbe, što upućuje na potrebu za značajnijim promišljanjem o formalnim i neformalnim glazbenim programima kojima bi se doprinijelo usmjeravanju glazbenih preferencija, kao i cjelokupnom estetskom, emocionalnom, kognitivnom, psihomotoričkom i socijalnom razvoju učenika.

KLJUČNE RIJEČI: glazbene preferencije, učenici, slušanje, nastava glazbene kulture

REVIEW OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS' MUSICAL PREFERENCES

With regard to numerous factors that influence the development of musical preferences, as short-term assessments of liking and variability in elementary school students, the paper studied the musical preferences of fourth- and eighth-grade students.

Based on the study results, it is clear that on average students listen to music for three hours a day, and that their musical identity is currently shaped by the popular, entertainment music. Apart from the media, emotional factors have an exceptional impact on student preferences. The study confirms the preferential openness in younger students, and the obtained correlation coefficients show that the preference for artistic music is significantly related to aspects related to preferences for musical education and listening to artistic music, which points to the need for a more significant reflection on formal and informal music programmes that would contribute to the development of musical preferences, but also to the overall aesthetic, emotional, cognitive, psychomotor, and social development of students.

KEY WORDS: musical preferences, students, listening, music education

JUDIT VARADI

Univerzitet u Debrecenu, Fakultet muzičke umjetnosti

Mađarska

E-mail: judit.varadi.06@gmail.com

ULOGA KONCERTNE PEDAGOGIJE U MUZIČKOM OBRAZOVANJU

Cilj umjetničkog vaspitanja i senzibilizacije je percepcija iskustva, koje se stoga mora predstaviti djeci na iskustveno orijentisan način na izvornom mjestu umjetničke aktivnosti. Uz podršku Istraživačkog instituta za teoriju i metodologiju umjetnosti Mađarske akademije umjetnosti, naš projekat je ispitao da li učenici osnovne škole imaju priliku da učestvuju na koncertima žive muzike i proučavao faktore koji utiču na stavove učenika prema muzici. Započeli smo empirijsko istraživanje korišćenjem sopstvenog upitnika. Empirijska analiza se bazirala na uzorku učenika (N = 2089). Istraživanje se fokusiralo na učenike 4. i 6. razreda osnovne škole u tri okruga Sjeverne ravničarske regije Mađarske. Tokom istraživanja koristili smo vlastiti mjerni instrument sastavljen od 26 pitanja za učenike. Podaci su analizirani korišćenjem statističkog programa SPSS. Na osnovu naših rezultata, manje od polovine učenika je već prisustvovalo koncertu. 70% učenika prisustvuje koncertima koje organizuje škola, pri čemu je važna uloga data edukatoru koji, pored izbora i organizacije programa, ima i zadatak pripreme. Na kulturnu prosvijetljenost naselja, pored uspješne senzibilizacije za umjetnost kod djece, značajno utiču uslovi i kvalitet izvođenja, kao i odabir programa prilagođen uzrastu. U kojoj mjeri su učenici znali da se prilagode onome što vide i kako doživljavaju umjetničko iskustvo zavisi od prethodnog iskustva i pedagoškog uticaja.

U našoj prezentaciji želimo da predstavimo ove dobre prakse i efikasne alate koji definišu receptivno iskustvo djece.

KLJUČNE RIJEČI: koncertna pedagogija, muzičko obrazovanje, slušanje muzike, konzumacija kulture

THE ROLE OF CONCERTPEDAGOGY IN MUSIC EDUCATION

The objective of art education and sensitisation is the perception of experience, which therefore must be introduced to children in an experience-oriented way at the original location of the art activity. With support from the Hungarian Academy of Arts Research Institute of Art Theory and Methodology, our project examined whether primary school pupils' have an opportunity to participate in live music concerts and investigate the factors influencing student's music attitude. We started an empirical research by employing our own questionnaire. The empirical analysis was based on a sample students (N = 2089). The research focused on elementary students of the 4th and 6th grades of the three counties of the Northern Plain Region of Hungary. During the survey we used a self-developed measuring instrument consisting of 26 questions for students. Data were analyzed using a SPSS statistical programme. Based on our results, less than half of the students had already participated in a concert. 70% of the students attend the school organization concerts, giving a prominent role to the educator to whom in addition to program selection and organization, there is also the task of preparation. The settlement type cultural radiation in addition to children's successful art sensitization is significantly influenced by the conditions and quality of the performance, age-appropriate program selection. How well the students knew to accommodate what is seen, how they experience the artistic experience, prior experience and involves a pedagogical impact.

In our presentation, we would like to present these good practices, effective tools that define the children's receptive experience.

KEY WORDS: concert pedagogy, music education, listen to music, cultural consumption

ANDRIJANA VUČETIĆ-OBADOVIĆ

Univerzitet Crne Gore
Filozofski fakultet
Crna Gora
E-mail: a.v.andrijana@gmail.com

NERMIN PLOSKIĆ

Univerzitet u Sarajevu - Muzička akademija
Bosna i Hercegovina
E-mail: nermin.ploskic@mas.unsa.ba

KOMPARATIVNA ANALIZA KURIKULUMA NASTAVE MUZIČKE KULTURE U OSNOVNIM ŠKOLAMA U CRNOJ GORI I BOSNI I HERCEGOVINI

Ovaj rad ima za cilj da predstavi komparativnu analizu kurikuluma nastave muzičke kulture u Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini za 4., 5. i 6. razred osnovnih škola. Analiza obuhvata komparaciju opštih karakteristika muzičkog obrazovanja u osnovnim školama navedenih zemalja, a zatim i nastavne planove i programe, ciljeve predmeta muzičke kulture, nastavne sadržaje i oblasti, ishode učenja i dostupnu udžbeničku literaturu. S obzirom da u obje zemlje nastavu muzičke kulture u 4. razredu realizuju profesori razredne nastave, u 6. razredu profesori predmetne nastave, dok u 5. razredu nastavu mogu realizovati i jedni i drugi, važno je sagledati koje nastavne oblasti, ishodi učenja, sadržaji i muzičke aktivnosti su zastupljene u tom periodu. Komparacija se zasniva na deskriptivnoj analizi relevantnih dokumenata, istraživanja i stručne literature. Rezultati istraživanja će pružiti uvid u sličnosti i razlike u predmetnim kurikulumima muzičke kulture u Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini. Ova studija će identifikovati oblasti u kojima bi oba sistema mogla da se unaprijede, kao i moguće perspektive za saradnju između ove dvije zemlje u oblasti muzičkog obrazovanja.

KLJUČNE RIJEČI: muzička kultura, muzičko obrazovanje, kurikulum, osnovna škola, komparativna analiza

COMPARATIVE ANALYSIS OF MUSIC EDUCATION CURRICULUM IN PRIMARY COMPULSORY SCHOOLS IN MONTENEGRO AND BOSNIA AND HERZEGOVINA

This paper aims to present a comparative analysis of the music culture teaching curricula in Montenegro and Bosnia and Herzegovina for the 4th, 5th, and 6th grades of primary compulsory schools. The analysis includes a comparison of the general characteristics of music education in primary compulsory schools in both countries, followed by the examination of curricula, objectives of Music culture subject, teaching content and areas, learning outcomes, and available textbooks. Since in both Montenegro and Bosnia and Herzegovina, music education is taught by general teachers in the 4th grade, music teachers in the 6th grade, and can be taught by either general or music teachers in the 5th grade, it is important to examine which teaching areas, learning outcomes, content, and musical activities are covered during this period. The comparison is based on a descriptive analysis of relevant documents, research, and professional literature. The research findings will provide insight into the similarities and differences in the music education curricula in Montenegro and Bosnia and Herzegovina. This study will identify areas in which both systems could be improved, as well as possible prospects for collaboration in the field of music education between these two countries.

KEYWORDS: music culture, music education, curriculum, primary school, comparative analysis

NADICA VUKČEVIĆ

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica
Crna Gora

E-mail: nadica.vukcevic@zuns.me

VEDRANA MARKOVIĆ

Univerzitet Crne Gore, Muzička akademija
Crna Gora

E-mail: vedranam@ucg.ac.me

ANA PERUNOVIĆ-RAŽNATOVIĆ

Univerzitet Crne Gore, Muzička akademija
Crna Gora

E-mail: ana.per@ucg.ac.me

RAZVOJ SAVREMENE UDŽBENIČKE LITERATURE ZA MUZIČKU UMJETNOST U CRNOJ GORI

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica jedina je izdavačka kuća u Crnoj Gori koja se bavi publikovanjem udžbeničke literature za osnovne i srednje škole. Za razvoj savremene muzičke pedagogije u Crnoj Gori od velikog je značaja izdavačka djelatnost koja obuhvata udžbenike za predmet Muzička kultura u osnovnoj školi i predmet Muzička umjetnost u gimnaziji. Kao posebno značajno treba istaći publikovanje udžbeničke literature za osnovne i srednje muzičke škole. Iako se muzička pedagogija u Crnoj Gori snažno razvija poslije Drugog svjetskog rata, osnivanjem osnovnih i srednjih muzičkih škola, decenijama je u nastavi korišćena strana udžbenička literatura za sve stručne muzičke predmete. Poteškoće su nastajale na prvom mjestu zbog nepodudarnosti u sadržajima nastavnih programa propisanih u Crnoj Gori i udžbeničke literature koja se bazirala na drugačijim programima, što je nastavnicima otežavalo rad. Učenici su u svijet muzičke pismenosti ulazili bez poznavanja svog maternjeg muzičkog jezika, jer u udžbenicima koji su bili u upotrebi nije bilo sadržaja iz crnogorske muzičke baštine. Počevši od 2016. godine, ova situacija počinje da se mijenja, jer tada izlazi iz štampe prvi udžbenik za predmet solfeđo Muzički koraci 1, namijenjen učenicima prvog razreda osnovne muzičke škole. U radu će biti predstavljeni udžbenici za predmet Muzička kultura za osnovnu školu i predmet Muzička umjetnost za gimnaziju, osnovnu i srednju muzičku školu za predmet solfeđo, udžbenik za srednju muzičku školu za predmet harmonija, kao i

publikacije iz oblasti muzičke umjetnosti. Biće istaknute glavne smjernice – kako osmisliti kvalitetan udžbenik, te odgovoriti izazovima sa kojima se susreću urednik, autori, ilustratori, notografi i dizajneri savremene muzičke udžbeničke literature.

KLJUČNE RIJEČI: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica, udžbenici, muzička kultura, solfeđo, harmonija

THE DEVELOPMENT OF CONTEMPORARY TEXTBOOK LITERATURE FOR MUSIC ART IN MONTENEGRO

The Bureau for Textbooks and Teaching Aids in Podgorica is the sole publishing house in Montenegro publishing textbooks for primary and secondary schools. The publishing activities encompassing textbooks for the subject of Music Culture in primary and general secondary schools are of great importance for the development of contemporary music pedagogy in Montenegro. Particularly noteworthy is the publication of textbooks for primary and secondary music schools. Despite the remarkable development of music pedagogy in Montenegro following World War II, with the establishment of primary and secondary music schools, foreign textbook literature was used in teaching all specialized music subjects for decades. The main difficulties arose due to discrepancies between the prescribed curriculum content in Montenegro and the textbook literature based on different curricula, which posed challenges for teachers. Students entered the world of music literacy without knowledge of their native musical language, since the textbooks in use lacked content related to the musical heritage of Montenegro. Starting in 2016, this situation began to change with the publication of the first solfeggio textbook *Music Steps 1* intended for first-grade students in primary music schools. This paper will present the textbooks for the subject of Music Culture in primary schools and general secondary schools, the textbooks for the subject of Solfeggio for primary and secondary music schools, the textbook for the subject of Harmony for secondary music schools as well as the publications in the field of music art. The main guidelines for creating quality textbooks will be laid down, along with responses to the challenges faced by editors, authors, illustrators, notographers, and designers of contemporary music textbook literature.

KEYWORDS: Bureau for Textbooks and Teaching Aids – Podgorica, textbooks, music culture, solfeggio, harmony

VESNA ŽIVKOVIĆ

Fakultet za obrazovanje učitelja i vaspitača, Beograd

Srbija

E-mail: zivkovic.v@web.de

NIKOLA STEVANOVIĆ

NERIS Analytics Limited

One Assessment

Odeljenje za psihologiju, Filozofski fakultet u Beogradu

Srbija

E-mail: n.stevanovic.1988@gmail.com

MUZIČKE PREFERENCIJE UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE

U radu su istražene muzičke preferencije učenika petog razreda osnovne škole. Za potrebe ispitivanja uzeto je ukupno 36 numera koje su obuhvaćene i koje nisu obuhvaćene nastavnim programom od petog do osmog razreda. Istraživanje je sprovedeno na uzorku učenika petog razreda (N = 125) putem posebnog upitnika koji se sastojao iz dva dela. U prvom delu se postavljena pitanja o opštim podacima, učestalosti slušanja muzike, zadovoljstvu prilikom slušanja i značenje muzike u životu učenika. U drugom delu je svaka numera sadržala po jedno pitanje o tome koliko je numera poznata, koji je stepen sviđanja i koliko učenik može da zamisli da dobije želju da je ponovo sluša. Rezultati istraživanja pokazali su da najveći broj učenika sluša muziku makar svaki drugi dan, dok 73% čini to svakodnevno, da im slušanje muzike pričinjava veliko zadovoljstvo i muzika ima poseban značaj i posebno mesto u njihovom životu. Potvrđene su velike i statistički značajne razlike između muzike koja je pokrivena školskim gradivom i one koja to nije, i to sa vrlo visokim veličinama efekata. Muzika koja nije pokrivena školskim gradivom je učenicima bila poznatija, dopadljivija, te da su lako mogli da zamisle da samostalno dobiju želju da je slušaju, u odnosu na muziku koja je bila pokrivena gradivom. Rezultati su potvrdili da se devojčice i dečaci ne razlikuju ni po poznatosti muzike, ni po tome koliko im se bilo koja od grupa muzike dopada, a ni po tome koliko im je lako da zamisle da požele da ih slušaju.

KLJUČNE REČI: muzičke preferencije, slušanje muzike, doživljaj

MUSICAL PREFERENCES OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

The paper investigated the musical preferences of fifth-grade elementary school students. For the study, 36 tracks were taken, which are included and which are not included in the curriculum from the fifth to the eighth grade. The research was conducted on a sample of fifth-grade students (N =125) through a two-part special questionnaire. In the first part, questions were asked about general data, frequency of listening to music, pleasure while listening and the meaning of music in the life of students. In the second part, each track contained one question about how well-known the track is, what the level of liking is, and how much the student can imagine getting the desire to listen to it again. The research results showed that the most significant number of students listen to music at least every other day, while 73% do it daily, that listening to music gives them great pleasure and that music has a special importance and a special place in their lives. Large and statistically significant differences were confirmed between music covered in the school curriculum and music that is not, with very high effect sizes. Music not covered by the school curriculum was more familiar and liked by the students, and they could easily imagine getting the desire to listen to it on their own, compared to music that was covered by the curriculum. The results confirmed that girls and boys do not differ in the familiarity of the music, neither in how much they like any of the music groups nor in how easy it is for them to imagine wanting to listen to them.

KEY WORDS: Musical preferences, listening to music, listening experience

The background features a gradient from green on the left to purple on the right, with a dark blue central area containing a starry pattern. A large, white, wavy line with a dark blue outline curves across the bottom and left sides. The text is centered in the dark blue area.

**METODIKA
NASTAVE
SOLFEDA**

**SOLFEGGIO
TEACHING
METHODS**

SANDRA DABIĆ

Univerzitet umetnosti u Beogradu

Fakultet muzičke umetnosti

Srbija

E-mail: sedlars@yahoo.com

FENOMEN MIKRO I MAKRO MEMORIJE SA ASPEKTA METODIKE MUZIČKE PISMENOSTI

Pod muzičkom memorijom i razvojem muzičke memorije u terminološkoj praksi u okvirima metodike muzičke pismenosti najčešće se zapravo govori o radu na muzičkim diktatima. S obzirom na to, da se u fazi postavke melodike i ritma, pamćenje/memorisanje ne odnosi samo na Gdužinu muzičke sadržine koju bi u okviru diktata trebalo zapamtiti i zapisati, već i na postavku osnovnih tonova, melodijske obrasce (funkcionalane odnose tonova) i nove ritmičke figure koje se uče i pamte, značajno je napraviti distinkciju pojmova koji se u procesu rada podrazumevaju pod pojamom muzička memorija, jer se zapravo već govori o dva konteksta pamćenja, odnosno memorisanja. Pamti se zvučnost u pomenutom kontekstu (postavki) u okviru melodike i ritma, ali pamti se i prepoznaje zvučnosti i u kvantitativnom smislu – određena celina koju pri diktiranju treba memorisati. Pored toga, svaka zvučnu predstavu, potrebno je povezati i sa notnom slikom, što već od same postavke tonova predstavlja kako vizuelno pamćenje, tako i motornu reakciju koja se ogleda u zapisivanju i prevođenju zvučne predstave u adekvatan notni (simbolički) zapis. Upravo zbog ovog višestrukog pojma pamćenja/memorisanja i procesa koji se uključuju u kontekst razvijanja muzičke memorije, potrebno je pre svega determinisati pojmove mikro i makro memorija.

KLJUČNE REČI: procesi rada na pamćenju muzike, mikro memorija, makro memorija, melodijsko opažanje, melodijski diktat

MICRO AND MACRO MEMORY PHENOMENON FROM THE MUSICAL LITERACY ASPECT

When mentioning musical memory and the development of musical memory in terminological practice within the methodology of musical literacy, it is most often referred to as working on music dictations. Given that, in the stage of setting the melody and rhythm, memorization does not only refer to the length of the musical content that should be memorized and written down within the dictation, but also to the setting of basic tones, melodic patterns (functional tone relationships) and new rhythmic figures that are learned. In the work process, it is important to distinguish between the concepts within the term musical memory, because it actually includes two memorization contexts. One remembers sonority in the mentioned context (settings) within the framework of melody and rhythm, but also remembers and recognizes sonorities in a quantitative sense - a certain phrase that needs to be memorized when dictating. In addition, each sound performance must be also associated with a sheet music image, from the moment the tones are set, which denotes a visual memory and a motor response that is reflected in notating and translating the sound performance into an appropriate notation. Precisely because of these various concepts of memorization and the processes that are included in the context of developing musical memory, it is necessary to determine the concept of micro and macro memory.

KEY WORDS: processes of working on music memory, micro memory, macro memory, melodic perception, melodic dictation

VEDRANA MARKOVIĆ

Univerzitet Crne Gore
Muzička akademija
Crna Gora
E-mail: vedranam@ucg.ac.me

JOVANA MILJENOVIĆ

JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan“ Kotor
Crna Gora
E-mail: jovanamiljenovic@gmail.com

ATONALNA MUZIKA KAO POLAZIŠTE ZA SAMOSTALNI STVARALAČKI RAD UČENIKA U OKVIRU NASTAVE SOLFEĀDA

Atonalitet predstavlja muzički sistem u kome ne postoji tonalni centar, sistem koji negira postulate funkcionalne harmonije i odnosi se prema muzičkim elementima na potpuno drugačiji način nego što je to slučaj u tonalnoj muzici. Sistem je nastao prije nešto više od sto godina, a njegov tvorac je austrijski kompozitor Arnold Šenberg (Arnold Schoenberg, 1874-1951). Iako je atonalitet prisutan i aktuelan u djelima velikih svjetskih kompozitora već nešto više od jednog vijeka, evidentna je slaba prihvaćenost atonalne muzike na prostoru Crne Gore. Primjetan je i nedostatak stručne i udžbeničke literature o atonalitetu i serijalnoj muzici na crnogorskom, srpskom, hrvatskom i bosanskom jeziku. Sve navedeno za sobom povlači gotovo potpunu odsutnost atonalne muzike u nastavi solfeĀda, kao i odsustvo primjera atonalne muzike kao didaktičkih primjera u crnogorskim muzičkim školama. U svom pedagoškom radu se zalažemo za veću prisutnost primjera atonalne muzike u nastavi solfeĀda na srednjoškolskom nivou muzičkog obrazovanja, a što je, između ostalog, moguće postići spajajući aktivnosti vezane za samostalno kreativno stvaralaštvo učenika sa znanjima iz oblasti atonalne muzike. Time se ostvaruje i neophodna korelacija sa sadržajima predmeta Istorija muzike. Iako je samostalno stvaranje učenika predviđeno predmetnim programom, stvaranje muzike u okviru nastave solfeĀda u praksi jako malo ili nimalo zastupljeno. U ovom radu biće prikazani konkretni metodski postupci koji istovremeno afirmišu veću upotrebu atonalne muzike u nastavi solfeĀda i samostalni kreativni rad učenika. Atonalna muzika i tehnike komponovanja sa dvanaest tonova biće uzete kao polazište za potencijalno efektivniji i češći samostalni stvaralački rad učenika.

KLJUČNE RIJEČI: Atonalna muzika, solfeĀdo, samostalni stvaralački rad, učenici, kreativnost

ATONAL MUSIC AS A STARTING POINT FOR STUDENTS' INDEPENDENT CREATIVE WORK IN THE FRAMEWORK OF SOLFEGGIO CLASS

Atonality represents a music system in which there is no tonal center, a system that negates the postulates of functional harmony and relates to music elements in a completely different way than is the case in tonal music. The system came to be a little more than a hundred years ago, and its creator is the Austrian composer Arnold Schoenberg (1874-1951). Although atonality has been present and current in the works of great world composers for more than a century, it is evident that atonal music is poorly accepted in the area of Montenegro. There is also a noticeable lack of professional and textbook literature on atonality and serial music in Montenegrin, Serbian, Croatian and Bosnian languages. All of the above entails the almost complete absence of atonal music in the teaching of solfeggio, as well as the absence of examples of atonal music as didactic examples in Montenegrin music schools. In our pedagogical work, we advocate for a greater presence of examples of atonal music in solfeggio classes at the high school level of music education, which, among other things, can be achieved by combining activities related to the independent creative work of students with knowledge in the field of atonal music. This also provides the necessary correlation with the contents of the Music History course. Although the independent creative work of students is foreseen in the course program, the creation of music in solfeggio classes is very little or not at all represented in practice. This paper will present concrete methodological procedures that at the same time affirm the greater use of atonal music in the teaching of solfeggio, as well as the independent creative work of students. Atonal music and twelve-tone composition techniques will be taken as a starting point for a potentially more effective and more frequent creative work done by students independently.

KEY WORDS: atonal music, solfeggio, independent creative work, students, creativity

ELIZABETA VIDICKI

Univerzitet u Novom Sadu
Akademija umetnosti
Srbija
E-mail: elizabeta.vidicki@gmail.com

LIVIJA JOVČIĆ

Univerzitet u Novom Sadu
Akademija umetnosti
Srbija
E-mail: livjovcic@gmail.com

ULOGA I ZNAČAJ FORME PRI KREIRANJU DIDAKTIČKIH MELODIJSKIH PRIMERA ZA SOLFEĐO

Didaktički melodijski primeri u nastavi solfeđa zauzimaju značajno mesto u radu na melodici na svim nivoima muzičkog obrazovanja. Iako udžbenici i priručnici za Solfeđo obiluju pomenutim štivom, potrebno je da nastavnici i samostalno kreiraju primere, u skladu sa aktuelnim gradivom koje se obrađuje na času. To naizgled deluje jednostavno, ali se u radu sa studentima Muzičke pedagogije pokazalo suprotno. U praksi se na predmetu Metodika nastave solfeđa često susrećemo sa nevešto osmišljenim primerima, teškim za intoniranje. U tom smislu neophodno je ponuditi adekvatne smernice. Na primer, osim usmeravanja pažnje na simbiozu melodijske, ritmičke i latentno harmonske komponente, ne treba zanemariti ni formalnu zaokruženost didaktičkog primera, koja nedvosmisleno doprinosi njegovoj jasnoći i „fluidnosti“.

U tom smislu, neophodno je posebnu pažnju posvetiti sledećim pitanjima: Kako da muzički sadržaj u kratkoj celini od osam, deset, dvanaest takova bude logičan i kompaktan? Da li je neophodno da bude simetričan, i ako nije, u kom slučaju je asimetrija forme metodički prihvatljiva? U kojoj meri vrsta takta utiče na formalnu arhitektoniku? Da li muzički sadržaj uslovljava primenu određenih formalnih obrazaca? Ovim radom želimo da, ilustracijom konkretnih melodijskih primera preuzetih iz nastavne prakse sa studentima, pokušamo da odgovorimo na postavljena pitanja.

KLJUČNE REČI: Solfeđo, Metodika nastave Solfeđa, kreiranje, didaktički primeri, muzička forma

THE IMPORTANCE AND FUNCTION OF MUSICAL FORM IN CREATING DIDACTIC MELODIC EXAMPLES IN SOLFEGGIO TEACHING

Didactic melodic examples in Solfeggio teaching hold a significant place in working on melodic skills at all levels of music education. Although textbooks and manuals for Solfeggio abound with such materials, it is necessary for teachers to create their own examples in accordance with the current curriculum being covered in class. This may seem simple at first glance, but in working with students of Music Pedagogy, it has proven to be otherwise. In practice, in the course of Methodology of Solfeggio Teaching, authors often encounter poorly designed examples that are difficult to intone. In this regard, it is necessary to offer appropriate guidelines. For instance, besides directing attention to the symbiosis of melodic, rhythmic, and latent harmonic components, we should not neglect the formal completeness of the didactic example, which undoubtedly contributes to its clarity and “fluidity.”

In this sense, it is necessary to address the following questions: How can the musical content in a short unit of eight, ten, or twelve measures be logical and compact? Is it necessary for it to be symmetrical, and if not, in which cases is asymmetry of form methodologically acceptable? To what extent does the metric structure influence the formal architecture? Does the musical content dictate the application of specific formal patterns? Through this work, we aim to answer these questions by illustrating concrete melodic examples taken from teaching practice with students.

KEY WORDS: Solfeggio, Methodology of Solfeggio Teaching, creation, didactic examples, musical form

MARIJA KAPLAREVIĆ

Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu

Srbija

E-mail: marijakaplarevic@gmail.com

PRIJEMNI ISPIT U SREDNJIM MUZIČKIM ŠKOLAMA U REPUBLICI SRBIJI ZA PREDMETE SOLFEĐO I TEORIJA MUZIKE

Predmet ovog izlaganja su zadaci iz solfeđa i teorije muzike na prijemnim ispitima za srednje muzičke škole u Republici Srbiji. Ispitni primeri za ove predmete su identični na nivou cele države. Elementi nastave solfeđa koje se ispituju na prijemnim ispitima su pevanje i parlati s lista, a za određene odseke i melodijski diktat. Ovi zadaci mogu se posmatrati kao svojevrsna provera ispunjenosti ishoda učenja na kraju osnovne muzičke škole i baza za dalji razvoj znanja i veština učenika tokom srednje muzičke škole. U tom smislu, analizirani su primeri sa prijemnih ispita u poslednjih dvadesetak godina i sagledani u kontekstu promena u nastavnim programima u navedenom periodu, te i u kontekstu karakteristika instruktivne građe koja se koristi za proveru znanja u nastavi solfeđa i teorije muzike. U obzir su uzete i specifičnosti sistema muzičkog obrazovanja i promene u sistemu koje su nastajale u vanrednim okolnostima.

Ovom analizom ustanovljen je upadljiv trend pojednostavljanja zadataka iz godine u godinu prema različitim parametrima. Istovremeno, uočeni su primeri dobre prakse, ali i one slabije, te su preporučeni koraci koje bi bilo neophodno preduzeti da bi prijemni ispiti ispunili svoju svrhu i bili u skladu sa potrebama savremene nastave muzike.

KLJUČNE REČI: metodika nastave solfeđa, prijemni ispit, solfeđo, teorija muzike

THE ENTRANCE EXAM IN SECONDARY MUSIC SCHOOLS IN THE REPUBLIC OF SERBIA FOR SUBJECTS SOLFEGGIO AND MUSIC THEORY

The subject of this presentation are solfeggio and music theory assignments at the entrance exams for secondary music schools in the Republic of Serbia. The assignments for these subjects are identical across the country. The elements of solfeggio that are questioned in the entrance exams are sight singing and reading rhythm, and for certain departments the melodic dictation. These tasks can be seen as a kind of check on the fulfillment of learning outcomes at the end of elementary music school and a base for further development of students' knowledge and skills during secondary music school. According to all of the above, examples from the entrance exams in the last twenty years were analyzed and looked at in the context of changes in curricula in the mentioned period, and also in the context of the characteristics of the instructional material used for testing knowledge in teaching solfeggio and music theory. The specifics of the music education system and the changes in the system that occurred in extraordinary circumstances were also taken into account.

This analysis established a striking trend of simplifying tasks year in year out according to different parameters. At the same time, examples of good practice were observed, but also those that were not so good, and steps have been recommended that would be necessary to take in order for the entrance exams to fulfill their purpose and be in accordance with the needs of contemporary music teaching.

KEY WORDS: methodology of teaching solfeggio, entrance exam, solfeggio, music theory

SENAD KAZIĆ

Univerzitet u Sarajevu
Muzička akademija u Sarajevu
Bosna i Hercegovina
E-mail: senad.kazic@mas.unsa.ba

ENA PLAKALO

Univerzitet u Sarajevu
Muzička akademija u Sarajevu
Bosna i Hercegovina
E-mail: ena.brdar-plakalo@mas.unsa.ba

TRAGOM ZABORAVLJENE PEDAGOGIJE MAXA BATTKEA

Djelatnost njemačkog pedagoga Maxa Battkea (1863–1916) ukazuje na ambiciozan, promišljen i elokventan metodički pristup u okviru problematike nastave solfeđa. Battke se putem ukupno devet udžbenika za elementarnu muzičku nastavu objavljenih između 1898. i 1912. godine obraća kako učenicima, tako i nastavnicima. Iako je njegova pedagoška ostavština davno zaboravljena, pojedini postulati u udžbenicima *Elementarlehre der Musik* (Osnovi muzičke edukacije, 1898), *Erziehung des Tonsinnes* (Razvijanje čula sluha, 1905) i *Neuen Formen des Musikdiktats* (Nove forme muzičkog diktata, 1912) bi bili i danas itekako korisni i primjenjivi u nastavi solfeđa.

Max Battke u udžbenicima ostvaruje širok pristup različitim tonalitetnim pojavama putem korelacije solfeđa sa drugim oblastima muzičke edukacije. O tome svjedoči koncepcija udžbenika *Erziehung des Tonsinnes* gdje se naglasak stavlja na auditivni doživljaj pri čemu su neizostavna pitanja o harmoniji, elementima kontrapunkta, pa i muzičke sintakse. U udžbeniku se donose brojne kreativne vježbe koje predstavljaju prohod u kompleksniju materiju muzičke teorije i pripremu za daljnje muzičko obrazovanje. Battke pored uobičajenih postupaka u nastavi solfeđa nudi i neke originalne ili rijetko korištene, koji evidentno potvrđuju da je bio metodičar ispred svog vremena.

U ograničenom vremenu će se putem prezentacije nekoliko najkarakterističnijih Battkeovih metodičkih rješenja ukazati na njihov značaj i saopštiti vlastita promišljanja o pomenutoj problematici, te pokušati animirati prema pozitivnom stavu.

KLJUČNE REČI: nastava solfeđa, udžbenici i pedagoška djelatnost Maxa Battkea

FOLLOWING THE FORGOTTEN PEDAGOGY OF MAX BATTKE

The work of the German pedagogue Max Battke (1863–1916) represents an ambitious, thoughtful and eloquent approach to teaching the contents of solfeggio. Through a total of nine textbooks for elementary music teaching published between 1898 and 1912, Battke addresses both students and teachers. Although his pedagogical legacy is long forgotten, certain postulates in the textbooks *Elementarlehre der Musik* (Fundamentals of Musical Education, 1898), *Erziehung des Tonsinnes* (Development of the Sense of Hearing, 1905) and *Neuen Formen des Musikdiktats* (New Forms of Musical Dictation, 1912) would still be relevant today.

In his textbooks, Max Battke achieves a broad approach to different tonal phenomena by correlating solfeggio with other areas of music education. This is evidenced by the concept of the *Erziehung des Tonsinnes* textbook, where the emphasis is placed on the auditory experience, where questions about harmony, elements of counterpoint, and musical syntax are unavoidable. The textbook contains numerous creative exercises that represent a transition to the more complex subject of music theory and preparation for further musical education. In addition to the usual procedures in teaching solfege, Battke also offers some original or rarely used ones, which evidently confirm that he was a teacher who thought deeply and comprehensively.

In a limited time, through the presentation of several of Battke's most characteristic methodical solutions, their importance will be pointed out and their own reflections on the mentioned issue will be communicated, and they will try to animate towards a positive attitude.

KEY WORDS: solfeggio teaching, textbooks and the pedagogical activity of Max Battke

MILENA SRDIĆ

Univerzitet u Novom Sadu
Akademija umetnosti
Srbija
E-mail: srdicmilena73@gmail.com

DUNJA DEURIĆ KARTALOVIĆ

Univerzitet u Novom Sadu
Akademija umetnosti
Srbija
E-mail: dunjadeuric@gmail.com

SOLFEDO U DAMARU

Damar je muzičko-scenski performans koaptiran od različitih umetničkih delatnosti, koje u celini daju jedinstveno delo. Autorska muzika kompozitora Damjana Deurića pisana je namenski za projekat i u sedam stavova na sedam različitih jezika simbolično odaje počast životima i delima sedam osoba. Hor i plesna trupa postaju jedno izvođačko telo. Takav ansambl svojim izvođenjem provocira publiku da reaguje na neke od najvažnijih društveno-osetljivih tema. Ovo interaktivno umetničko delo ističe se snažnim sociološko-lingvističkim i muzičkim aspektima, ali još važnije – različitim aspektima interaktivnosti. Od interakcije između publike i izvođača do onog najbitnijeg – interakcije između ansambala i kreativnih pokretača i realizatora dela. Upravo se u toj interakciji može sagledati transfer solfedo u Damaru, čija delatnost obuhvata veoma širok korpus pedagoških izazova. Problematika mnogostrukih muzičkih aspekata, ritma, harmonskih obrta i intonacije treba da dovedu do željene interpretacije, a direktno su uslovljeni veštinama koje podrazumeva solfedo. Ideja je prikazati nedvosmislenu potrebu kompetencija iz oblasti solfedo u samoj postavci dela.

KLJUČNE REČI: Solfedo, muzička pedagogija, horski teatar

SOLFEGGIO IN DAMAR

Damar is a music-scenic performance, consisting of different artistic forms, which compound a unique piece. The original music from the composer Damjan Deurić was written specifically for this project, consisting of seven movements in seven different languages, which symbolically honor the lives and deeds of seven people. The choir and dance troupe fuse into one performer. Such an ensemble provokes the audience while performing, making them react to some of the most important socially sensitive topics. This interactive artistic piece is prominent with social-linguistic and musical aspects, but more importantly – with different aspects of interactivity. From interactions between the audience and the performers to the most important – interactions inside the ensemble and creative driving forces and the pieces' realisers. It's within this interaction that we can observe the transfer of solfeggio in Damar, whose aspects encompass a wide array of pedagogic challenges. The issue of numerous musical aspects, rhythm, harmonic changes and intonation are planned out to lead to a desired interpretation and are directly dependent on the skills which are prerequisite to solfeggio. The main idea is to show a unilateral need of competencies in the field of solfeggio in the setup of the music piece.

KEY WORDS: solfeggio, music pedagogy, choral theatre

The background features a gradient from green on the left to purple on the right, overlaid with a pattern of semi-transparent geometric shapes (hexagons and triangles) and a starry, nebula-like texture. A large, stylized white graphic element, resembling a thick, curved line or a ribbon, frames the text from the left and bottom.

INSTRUMENTALNA PEDAGOGIJA

INSTRUMENTAL TEACHING METHODS

LEON DE BRUIN

Univerzitet u Melburnu
Konzervatorijum za muziku u Melburnu
Australija
Email: leon.debruin@unimelb.edu.au

EFIKASNE STRATEGIJE ZA PODUČAVANJE INSTRUMENTALNE MUZIKE U ŠKOLSKIM I STUDIJSKIM OKRUŽENJIMA – DOKAZANA PROFESIONALNA PRAKSA ZA NASTAVNIKE MUZIKE

Podučavanje instrumentalne muzike uglavnom se konceptualizuje kroz model majstor-učenik koji propisuje prenošenje vještina, znanja i kulturnog razumijevanja kroz pristupe usmjerene na nastavnika. Model studijske nastave jedan-na-jedan treba da se razvija i da se prilagođava savremenim zahtjevima kako u školama, tako i u privatnim studijima. Učenje i podučavanje instrumentalne/vokalne muzike je kompleksna aktivnost u kojoj se kod studenata muzike razvijaju specifične motoričke vještine, auditivna sposobnost, metakognitivne sposobnosti, ekspresivni kapaciteti, i u kojoj sazrijevaju njihovi relacioni kapaciteti. Podučavanje je dinamična, fluidna, reflektivna i refleksivna međuigra pedagoških pristupa i prilagođavanja ponašanja. Ova prezentacija sagledava uticajnu literaturu i pruža pregled važnih nastavničkih strategija koje razvijaju kognitivne, meta-kognitivne i relacione kvalitete učenika. Polazeći od konstruktivističkog pristupa podučavanju i učenju, autor sintetizuje savremena istraživanja kako bi identifikovao efikasne, djelotvorne i uticajne nastavne strategije koje prenose muzičke vještine i znanje i stvaraju trajnu vezu između učenika i nastavnika. Identifikujući postojeće empirijske modele instrumentalne nastave, ova diskusija pruža uvid u to kako pažljivo i prilagođeno vođenje od strane nastavnika i holistički pristupi prenošenju znanja doprinose Okviru kognicije, aflijacije i učenja (FoCAL) koji studentima muzike može pružiti moćno okruženje koje ih uključuje i koje u prvi plan učenja stavlja razmišljanje, djelovanje i refleksiju. Identifikovane su implikacije za efikasnije i relacione oblike podučavanja muzike koje podstiču dublje, činjenično i konceptualno razumijevanje, kao i razumijevanje konceptata za rješavanje problema koji uvlače učenike u kulturu angažovanosti i učenja.

KLJUČNE RIJEČI: pedagogija, relacionalnost, povratna informacija, samo-regulacija

EFFECTIVE STRATEGIES FOR INSTRUMENTAL MUSIC TEACHING IN SCHOOL AND STUDIO SETTINGS-EVIDENCE BASED PROFESSIONAL PRACTICE FOR MUSIC TEACHERS

Instrumental music tuition has predominantly been conceptualized in terms of a master–apprentice model that dictates transmission of skills, knowledge and cultural comprehension through teacher centred approaches. The one-to-one studio teaching model needs to evolve and adapt to meet contemporary demands both in schools and private studios. The learning and teaching of instrumental/vocal music is a complex activity where developing music students hone specific motor-skills, audiative ability, meta-cognitive, expressive capacities as well as maturing relational capacities. Teaching is a dynamic, fluid, reflective and reflexive interplay of pedagogical applications and behavioural adjustments. This presentation surveys impactful literature and provides an overview of significant teacher strategies that develop students’ cognitive, meta-cognitive and relational qualities. Taking a constructivist approach to teaching and learning the author synthesises contemporary research to identify efficient, effective and impactful teaching strategies that impart musical skill, knowledge and enduring connection between student and teacher. Identifying existing empirical models of instrumental teaching this discussion offer insights into how careful and calibrated guidance by teachers and holistic approaches to imparting knowledge contribute to a Framework of Cognition, Affiliation and Learning (FoCAL) that can offer music students a powerful and immersive environment that brings thinking, action and reflection to the forefront of learning. Implications are identified for more effective and relational ways of music teaching and inculcating deeper understandings of factual, conceptual and problem-solving concepts that draw students into a culture of engagement and learning.

KEY WORDS: Pedagogy, relationality, feedback, self-regulation

BOŽIDAR LJUBENKO

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Osijek

Hrvatska

E-mail: bozidar.ljubenko9@gmail.com

IMPROVIZACIJA-KREATIVNOST KAO SKRIVENI KURIKULUM SUVREMENE NASTAVE ORGULJA

Improvizacija kao vid kreativnosti važan je element i težnja današnje suvremene nastave. Bez kreativnosti ne bi bilo inovacija, znanstvenog razvoja, a ni umjetnosti. U području glazbe, improvizacija ima važno značenje jer je glazba sama po sebi izraz inovativnosti – kreativnosti. Improvizacija se u glazbi izražava kroz različite oblike kao što su kreativno stvaranje i nadopunjavanje, a naglasak je na samom procesu jer je on poistovjećen s rezultatom. U kontekstu sviranja orgulja kreativnost se najčešće očituje kroz solo izvedbe, gdje vještina igra ključnu ulogu. Kroz pravila, stilove i tehnike karakteristične za različite glazbene škole i epohe učenici stječu vještine potrebne za ostvarenje uspješnog rezultata. Zaključujemo koliko je to područje bitno, a opet u imeniku ne postoji rubrika, odnosno aktivnost koja se zove improvizacija usprkos tako velikoj isprepletenosti i povijesnoj prisutnosti u instrumentu kao što su orgulje.

U fokusu ovog istraživanja je kreativnost kao vid improvizacije a sve u kontekstu srednjoškolske nastave orgulja. Cilj istraživanja je utvrditi prisutnost aktivnosti usmjerenih na poticanje kreativnog izražavanja učenika te identificirati ključne čimbenike za uspješnu provedbu kreativnih aktivnosti. Metodologija istraživanja temeljit će se na dokumentacijskoj analizi nastavnih planova i programa srednjih glazbenih škola u Hrvatskoj, Sloveniji i Srbiji. Istraživanje će proučiti raznolikost i opseg aktivnosti koje potiču kreativnost učenika, kao i njihovu integraciju u nastavne planove i programe, s ciljem unaprjeđenja glazbene edukacije i poticanja kreativnog razvoja mladih glazbenika, što će u konačnici rezultirati kreativnim proizvodom – improvizacijom.

KLJUČNE RIJEČI: improvizacija, kreativnost, nastava orgulja, stvaranje, vlastito glazbeno djelo (skladba)

IMPROVISATION-CREATIVITY AS A HIDDEN CURRICULUM IN ORGAN LESSONS

Improvisation as a form of creativity is an important element and aspiration of today's contemporary teaching. Without creativity, there would be no innovation, no scientific development, and no art. In the field of music, improvisation has an important meaning because music itself is an expression of innovation - creativity. Improvisation in music is expressed through various forms such as creative creation and complementation, and the emphasis is on the process itself because it is identified with the result. In the context of playing the organ, creativity is most often manifested through solo performances, where skill plays a key role. Through the rules, styles and techniques characteristic of different music schools and eras, students acquire the skills necessary to achieve a successful result. We conclude how important this area is, and yet in the directory there is no rubric, that is, an activity called improvisation, despite such a great intertwining and historical presence in an instrument such as the organ.

The focus of this research is creativity as a form of improvisation, all in the context of high school organ lessons. The goal of the research is to determine the presence of activities aimed at encouraging students' creative expression and to identify key factors for the successful implementation of creative activities. The research methodology will be based on a documentary analysis of the curricula of secondary music schools in Croatia, Slovenia and Serbia. The research will study the variety and scope of activities that stimulate students' creativity, as well as their integration into curricula, with the aim of improving music education and encouraging the creative development of young musicians, which will ultimately result in a creative product - improvisation.

KEY WORDS: improvisation, creation, creativity, organ teaching, own musical work (composition)

GRZEGORZ POŹNIAK

Univerzitet u Opolama

Poljska

E-mail: grzegorz.pozniak@uni.opole.pl

DIOCEZANSKI INSTITUT CRKVENE MUZIKE U OPOLAMA – SAMO ŠKOLA ILI NEŠTO VIŠE?

U ovoj prezentaciji predstavimo metode rada Diocezanskog instituta crkvene muzike u Opolama u oblasti crkveno-muzičkog obrazovanja. Ova institucija je razvila sopstvene obrazovne i organizacione šeme. Školska 2023/2024. godina biće njen zlatni jubilej. Statutarni cilj Instituta je obrazovna, pastoralna, organizaciona, koncertna i promotivna djelatnost u oblasti crkvene muzike u širem smislu. Zadaci Instituta obuhvataju, između ostalog: izvođenje studija crkvene muzike, diocezijska orguljaška škola, njegovanje tradicije i umnožavanje dostignuća religijske muzičke kulture u diocezi u Opolama, briga o orguljama u crkvama dioceze u Opolama, pastoralna briga o crkvenim muzičarima dioceze u Opolama, obuka crkvenih muzičara dioceze u Opolama, sveobuhvatno formiranje pjevačkih grupa u Opolskoj diocezi, popularizacija crkvene muzike, očuvanje i širenje nacionalne i regionalne tradicije u oblasti muzičke kulture, aktivnosti za nacionalne i etničke manjine u oblasti muzičke kulture, aktivnosti podrške razvoju lokalnih zajednica u oblasti muzičke kulture, organizovanje obrazovanja i vaspitanja kroz muziku, animiranje muzičke kulture i umjetnosti i zaštita kulturnih dobara i regionalnog i nacionalnog nasleđa, promovišući poljsku i šlesku muzičku kulturu u inostranstvu.

KLJUČNE RIJEČI: crkvena muzika, obrazovanje, organizacija škole

DIOCESAN INSTITUTE OF CHURCH MUSIC IN OPOLE – IS IT JUST A SCHOOL?

The speech will present the methods of work of the Diocesan Institute of Church Music in Opole in the field of church music education. The institution has developed its own educational and organizational schemes. The school year 2023/2024 will be its golden jubilee.

The statutory goal of the Institute is educational, pastoral, organizational, concert and promotional activity in the field of church music in the broad sense. The tasks of the Institute include, among others: conducting a study of church music, a diocesan organ school, nurturing tradition and multiplying the achievements of religious music culture in the diocese of Opole, taking care of pipe organs in churches of the Opole diocese, pastoral care of church musicians of the diocese of Opole, training for church musicians of the diocese of Opole, comprehensive formation of singing groups in the diocese of Opole, popularization of church music maintaining and disseminating national and regional traditions in the field of music culture, activities for national and ethnic minorities in the field of music culture, activities supporting the development of communities and local communities in the field of music culture, organizing education and upbringing through music, animating music culture and art and protection of cultural goods and regional and national heritage, promoting Polish and Silesian musical culture abroad.

KEYWORDS: Church music, education, organisation of school

NIKOLAI VITSYN

Grupa pisaca Hikori
Sjedinjene američke države
E-mail: nvitsyn@gmail.com

FENOMEN KLAVIRSKJE VIRTUOZNOSTI NA PRIMJERU PIJANIZMA RAULA PUNJOA

Ovaj članak predstavlja autorski stav o formiranju ideja koje su usmjerene na istorijsko-kulturni kontekst a tiču se raspona klavirskih nastupa. U središtu pažnje je francuski virtuoz, pijanista, predavač i kompozitor Raul Punjo (Raoul Pugno, 1852–1914). Autor stvara širu sliku koncepta virtuozu koji je u rječniku definisan kao „izvođač sa odličnim tehničkim vještinama” i pravi sveobuhvatniju analizu koja je fokusirana na Punjov izvanredan muzički genij. Punjo je kreator izuzetne umjetnosti izvođenja na klaviru, koju je stvarao u okviru Pariškog konzervatorija a koji je osnovan 1795. godine. Prethodno je bio u sjenci njemačkih pijanista. Autor govori o tome kako je dječak iz porodice italijanskih imigranata postao pravi muzički ambasador u svijetu, sa nevjerovatnim gostovanjima na skoro svim kontinentima. Punjo je 1903. godine postao prvi pijanista koji je snimio svoju muziku za kompaniju „Gramofon i pisača mašina” (Gramophone and Typewriter Co.) u Parizu. Zahvaljujući ovim snimcima još uvijek možemo čuti Šopenu i Lista u njegovoj izvedbi, kao i njegovu „Serenadu mjesecu” (Serenade A La Lune). Kamil Moukler je u članku pod nazivom „Ispred groba Raula Punjoa” napisao: „Bio je dijamant koji je nosio svjetlost sa sobom i imao jednu svrhu na svijetu – da bude ambasador umjetnosti univerzuma. Njegov klavir nije bio samo klavir, već i violončelo, oboa ili sopstveni glas. On je oblikovao harmoniju kao što je Roden oblikovao glinu.” U znak sjećanja na Punjoa, osnovan je Konzervatorij Raul Punjo u Montružu koji postoji i danas.

KLJUČNE REČI: Raul Punjo, francuski pijanista, francuski kompozitor, virtuoz, virtuoz-pijanista

PIANO VIRTUOSITY PHENOMENON AS IN THE EXAMPLE OF THE PIANOFORTE ART OF RAOUL PUGNO

This article presents the author's view on the formation of ideas focusing on the historical-cultural context concerning pianists' performance levels. The focal point is the French virtuoso-pianist, teacher, and composer Raoul Pugno (1852-1914). The author expands the concept of a virtuoso from the dictionary definition as a "performer with excellent technical abilities" to a more comprehensive assessment focusing on Pugno's remarkable musical genius. Pugno created an outstanding piano performing art, developed within the framework of the Paris Conservatory, created in 1795, which had previously been in the shadow of German pianists. The author tells how a boy from a family of Italian immigrants became a genuine musical ambassador for the world, giving extraordinary tours on almost all continents. In 1903, Pugno was the first pianist to record his music for the Gramophone and Typewriter Co. in Paris. Thanks to these recordings, we can still hear his interpretations of Chopin and Liszt and his own "Serenade A La Lune." In his article, "In front of the grave of Raoul Pugno," Camille Maclair said, "He was a diamond who, with his light, sanctified his world purpose – to be an ambassador of art in the universe. His piano was no longer a piano but a cello, an oboe, or his own voice. He sculpted harmony as Rodin sculpted clay." In memory of Pugno, the Conservatoire Raoul Pugno was created in Montrouge, which continues to exist today.

KEY WORDS: Raoul Pugno; French pianist; French composer; virtuoso; virtuoso-pianist

RADIONICE WORKSHOPS

RICHARD CANGRO

Univerzitet Zapadni Illinois, Muzička škola

Sjedinjene američke države

E-mail: rm-cangro@wiu.edu

MODELI NASTAVE I UČENJA U MUZICI

Razvoj nezavisnih muzičara koji mogu da cijene i stvaraju muziku nakon mature cilj je od ključnog značaja u muzičkom obrazovanju. Šuler (2011) navodi glavni razlog zašto mnogi studenti ostavljaju po strani svoje instrumente ili vokalne vještine nakon završetka škole je zato što je muzička nastava prvenstveno bila usmjerena na predavača – drugim riječima, predavači su uradili većinu koraka u procesima umjesto studenata. Istražujući vezu između muzičkih iskustava u školi i cjeloživotnog muzičkog učenja Manti i Taker (2008) su prepoznali da studenti ne doživljavaju svoje učenje kao kolaborativno učešće u stvarnoj društvenoj praksi u svijetu, a predavači ne vide svoje predavanje kao nešto što vodi cilju cjeloživotnog učešća. Istraživanje koje su Manti i Taker (2008) sprovveli bi moglo otkriti raskorak između razvoja iskusnih muzičara i sagledavanja potrebe da studenti doživljavaju učenje kao učešće u stvarnom svijetu i društvenoj praksi. Ako se od učenika očekuje da budu nezavisni muzičari, koji su sposobni da stvaraju, izvode, reaguju i povezuju se kroz muziku kada završe srednju školu, racionalno je sugerisati da muzički učenici moraju iskusiti nezavisno učenje zasnovano na standardima, kojim i dalje upravlja nastavnik. Hansen (2019) je takođe podijelio učenje da obrazovanje treba da bude usmjereno na učenika i naglasio je da autentične situacije iz stvarnog svijeta najbolje pripreme učenike za njihov budući život i profesije.

Od strategija koje su fokusirane na nastavnika do strategija za učenje koje pokreću učenici, postoji čitav spektar izbora koje pedagozi mogu napraviti kako bi uključili učenike u sticanje znanja koje razvija kritičko mišljenje i omogućava nezavisno učenje. Način na koji uključujemo učenike i oblikujemo iskustva za naše nastavničke kandidate ključan je za evoluciju muzičkog obrazovanja kako bi postalo progresivno izvan učionice i izvan proba. Putem diskusije i prezentovanja, ova sesija koja obuhvata učešće publike istražiće načine kako uključiti učenike u učenje i pomoći će nam da razmislimo o tome šta možemo da uradimo i kako da budemo bolji mentori za naše nastavničke kandidate.

KLJUČNE RIJEČI: muzičko učenje, muzička nastava usmjerena na nastavnika, muzičko učenje koje pokreće učenik, kolaborativno muzičko učenje

MODELS OF TEACHING AND LEARNING IN MUSIC

Developing independent musicians who can appreciate and still make music beyond graduation is a critical goal in music education. Shuler (2011) stated a major reason that so many students set aside their instruments or vocal skills after graduation is because their music instruction has been primarily teacher-centered—in other words teachers have done most of the steps in the processes for the students. Investigating the link between school music experiences and lifelong music learning, Mantie and Tucker (2008) identified that students do not view their learning as co-participating in a real, 'in-the-world' social practice and teachers do not view their teaching as leading toward the goal of life-long participation. Research by Mantie and Tucker (2008) may reveal a gap between developing well-rounded musicians and addressing the need for students to view their learning as co-participating in a real world, social practice. If students are expected to be independent musicians, able to create, perform, respond, and connect in music when they graduate high school, it is reasonable to suggest that music students need to experience independent, standards-based learning while still under the guidance of a teacher. Hansen (2019) also shared this belief in learner-centered education and stressed that authentic, real-world situations best prepare students for their future life and professions.

From teacher-centered strategies to student-driven learning strategies, there is a spectrum of choices that educators can choose from to engage students in learning that develops critical thinking and facilitates independent learning. How we engage students and the experiences we model and provide to our teacher candidates is crucial in how we can evolve music education to be forward thinking beyond the classroom and rehearsal. Through discussion and presentation, this participatory session will explore ways to engage students in learning and help us reflect on what we do and how we can be better facilitators for our teacher candidates.

KEY WORDS: Music learning; Teacher-driven music instruction; Student-driven music learning; Collaborative music learning

MELITA IVANOVSKA

Državni obrazovni centar za muziku i balet „Ilija Nikolovski-Luj“

Sjeverna Makedonija

E-mail: melitaivanovska@gmail.com

PRAKTIČNI PRIKAZ METODIKE TRADICIONALNOG MAKEDONSKOG PJEVANJA

Cilj ove radionice je pokazati rad organizovanog učenja Makedonskog narodnog pjevanja u formalnoj edukaciji, gdje tradicionalne narodne pesme djeluju kao inspiracija za građenje metodike nastave. Preko konkretnih postupaka koji se odvijaju na jednom času iz predmeta Narodno pjevanje, u Srednjoj muzičkoj školi u Državnom obrazovnom centru za muziku i balet „Ilija Nikolovski Luj“ u Skoplju, Makedonija, biće prikazane vježbe za disanje, zagrijavanje glasa i postavke tona, kako i izučavanje tradicionalnih pjesama.

Na početku časa od ključnog značaja su vježbe za disanje, jer dobar dah predstavlja i dobar i tačan ton. Vježbe za disanje se izvode postupno kako bi pjevač postao svjestan principa disanja i kontrolisao svoj dah pri pjevanju. Nakon toga važno je pripremiti glas za pjevanje preko tehničkih vježbi i vokaliza kojih bi pomogle postavljanju glasa u poziciji spremnu za „grlato“ tradicionalno makedonsko pjevanje, bez ozleda i bez posledica po glas i zdravlje pevača. Vokalize su obrazovane na osnovu tradicionalnih narodnih pjesama u Makedoniji kako bi pomogle učenicima da izgrade sliku oko muzičkih karakteristika i zvuka narodne pjesme.

Na kraju se izabrana pjesma preslušava, objašnjavaju se njeno porijeklo, funkcija i pripadnost obredu, stilu, njen sadržaj - odlike koje se smatraju vrlo važne kako bi pjevač mogao scenski da predstavi izraz pjesme.

Ukoliko se radi o dvoglasnim pjesmama, analiziraju se oba glasa, njihove melodijsko-ritmičke karakteristike, sekundne pojave u dvoglasu i poseban rad na specifičnim polifonim mjestima u melodiskoj liniji. Biće istaknut i značaj pozicije u kojoj pjevač stoji, a koja pomaže u intonativnom usaglašavanju.

KLJUČNE RIJEČI: makedonsko narodno pjevanje, metodika, disanje, vokalize, pjesma

A PRACTICAL PRESENTATION OF THE METHODOLOGY OF MACEDONIAN FOLK SINGING

The aim of this workshop is to demonstrate the organized approach to teaching traditional Macedonian singing within formal music education, where traditional Macedonian songs serve as inspiration for developing teaching methodologies. Through a specific analysis of an individual lesson in traditional singing at the DMBUC "Ilija Nikolovski Luj" High School of Music in Skopje, North Macedonia, we will provide a practical insight into breathing exercises, vocal warm-up, pitch placement, and the learning of traditional Macedonian songs.

At the beginning of the lesson, the importance of breathing exercises is emphasized, as proper breathing is the foundation for accurate singing. Subsequently, it is crucial to prepare the voice for singing through technical exercises and vocalizations that will position the voice for "throaty" traditional Macedonian singing, without causing harm to the vocal cords and the singer's health.

The methodical approach includes exercises based on traditional Macedonian songs to help students understand the musical style of Macedonian music. Finally, the selected song is carefully listened to, its origin, function, and connection to rituals are explained, and its key characteristics, which are considered really important, are discussed. This will allow singer to more easily connect with the song and authentically present it.

This workshop presents a practical approach to formal education in folk singing and helps students understand deeper contexts and the tradition of Macedonian music

KEY WORDS: traditional Macedonian singing, vocal methodic, breathing exercises, vocal exercises, song

LIVIJA JOVČIĆ

Univerzitet u Novom Sadu

Akademija umetnosti

Srbija

E-mail: livjovcic@gmail.com

(POLI)RITMIČKA SINTAKSA KENDRIK LAMARA – PUT KA INTERPRETACIJI MUZIČKOG RITMA NOEL-GALONA

Polazeći od popularnih žanrova bliskih današnjim generacijama studenata, hip-hopu i repu, uz primenu najočiglednijeg metodičkog pristupa – principa auditivnosti, radionica je koncipirana u nameri da približi živopisan svet ritma Kendrick Lamar-a i Noel-Gallon-a. Analizom kompozicije u stilu 'govorno-demonstrativnog' repa, gde autor, inspirisan ritmizacijom literarnog teksta, koristi poliritmičku kompleksnost koja se ne nalazi često u drugim žanrovima popularne muzike, mogu se anticipirati načini rešavanja problema u radu na interpretaciji složenijih ritmičko-instruktivnih primera za solfeđo, poput Noel-Gallon-ovih. Literarni tekst po svojoj prirodi traži interpretaciju po frazama, u sopstvenim ritmičkim obrascima, uključujući i dahove koji kontrastiraju ustaljenom tempu i ritmu života. Ponavljanje ključnih reči, koje dolazi u logičnim (poetskim) trenucima neizmerno je važno, kako emotivno, tako i formalno, pri čemu potpuno prirodno i logično dolazi do pojave polimetrijski 'ispomeranih' muzičkih fraza i celina. Nerazumevanje svojevrstne 'literarne' upotrebe solmizacionih slogova i ponavljanja ritmičkih obrazaca kod primera Noel-Gallon-a na gore pomenute načine, dovodi do poteškoća pri njihovom razumevanju i interpretaciji. Upravo iz datih razloga, radionica je usmerena na prikaz dva, istorijski i žanrovski potpuno opozitna umetnika, uočavanje analogije u njihovom stvaralaštvu, kao i na dublju analizu muzičke forme kompozicije s jedne, i instruktivnih primera s druge strane. Osim uočavanja dodirnih tačaka u smislu sintakse, na radionici će se ilustrovati mogući metodski pristupi u radu na savladavanju nastave ritma. Drugačiji ugao posmatranja može obogatiti nastavni proces, ali i podići volju i želju studenata da pristupe savladavanju ritmičkih problema sa više žara.

KLJUČNE REČI: muzički ritam, literarni tekst, sintaksa, žanr, interpretacija

(POLY)RHYTHMIC SYNTAX OF KENDRICK LAMAR - PATH TO INTERPRETING THE MUSICAL RHYTHM OF NOEL-GALLON

Starting from popular genres close to today's student generations, hip-hop and rap, employing the most obvious methodological approach - the principle of audibility, the workshop is designed with the intention to bring closer the vibrant world of rhythm of Kendrick Lamar and Noel-Gallon. Through the analysis of compositions in the style of 'speech-demonstrative' rap, where the author, inspired by the rhythmization of literary text, utilizes a polyrhythmic complexity not often found in other genres of popular music, it is possible to anticipate ways of solving problems in working on the interpretation of more complex rhythmic-instructive examples for solfège, such as those of Noel-Gallon. By its nature, literary text requires interpretation by phrases, in its own rhythmic patterns, including breaths that contrast with the established tempo and rhythm of life. The repetition of key words, occurring at logical (poetic) moments, is immensely important, both emotionally and formally, leading naturally and logically to the appearance of polymetrically 'shifted' musical phrases and wholes. Misunderstanding the specific 'literar' use of solmization syllables and the repetition of rhythmic patterns in the examples of Noel-Gallon in the aforementioned ways leads to difficulties in their understanding and interpretation. Precisely for these reasons, the workshop focuses on presenting two historically and genre-wise completely opposite artists, recognizing analogies in their creativity, as well as conducting a deeper analysis of the musical form of composition on one hand, and instructive examples on the other. In addition to identifying points of contact in terms of syntax, the workshop will illustrate possible methodological approaches in the work of mastering rhythm education. A different perspective can enrich the educational process and ignite students' enthusiasm and desire to approach rhythmic problems with more fervor.

KEY WORDS: musical rhythm, literary text, syntax, genre, interpretation

DAVOR SEDLAREVIĆ

Centar za kulturu Kolašin

Crna Gora

E-mail: davorsedlarevic@gmail.com

ISKUSTVO U RADU NA REVITALIZACIJI ARHAİČNOG DVOGLASNOG PJEVANJA U CRNOJ GORI NA PRIMJERU ŽENSKJE PJEVAČKE GRUPE "ĐUDE"

Cilj radionice je prikazati specifičnost crnogorskog tradicionalnog pjevanja – dvoglasno sekundno pjevanje, kroz prizmu rada Ženske pjevačke grupe "Đude". U Crnoj Gori ne postoji etnomuzikološki odsjek na Muzičkoj akademiji. Zbog toga je tradicionalno pjevanje mahom prepušteno neformalnom sistemu – pojedincima ili zainteresovanim udruženjima, poput folklornih ansambala, koji često nemaju dovoljne kapacitete za interpretaciju tradicionalnog dvoglasnog sekundnog pjevanja. Pomenuti način pjevanja zapravo predstavlja okosnicu tradicionalnog muzičkog izraza u Crnoj Gori, kojem je prijetilo potpuno nestajanje, naročito kod žena. Ženska pjevačka grupa "Đude" poslednja je formalna grupa u Crnoj Gori koja baštini arhaično sekundno pjevanje. Učesnici radionice biće u prilici da upoznaju osnovne principe na kojima su građeni crnogorski tradicionalni napjevi, te početne vježbe koje imaju za cilj "privikavanje" sluha na sazvučje sekunde. Odabrani primjeri postupno uvode pjevače u jedan za njih novi sistem, često van pravila temperovanog tonskog sistema. Biće prikazane vježbe pomoću kojih budući interpretatori uče pjevanje sazvučja sekunde bez bojazni od falša, a koje su osmišljene na osnovu višegodišnjeg iskustva u radu sa pjevačkom grupom "Đude" i konsultacija sa ekspertima iz oblasti etnomuzikologije. Učesnici radionice naučiće odabranu tradicionalnu crnogorsku pjesmu, na čijem će primjeru upoznati karakteristični stil ukrašavanja i izvođački manir određene regije.

KLJUČNE RIJEČI: crnogorsko tradicionalno pjevanje, sekundni dvoglas, napjevi, stil, "Đude"

EXPERIENCES IN THE REVITALIZATION OF ARCHAIC TWO-PART SINGING IN MONTENEGRO ON THE EXAMPLE OF THE FEMALE SINGING GROUP “DJUDE”

The aim of the workshop is to present the specifics of Montenegrin traditional heterophonic two-part singing with emphasized second in the vertical sonority in a nontempered and narrow sound system, through the prism of the work of the female singing group “Djude”. There is no ethnomusicology department at the Music Academy in Montenegro. For this reason, traditional singing is mostly left to the informal system, to individuals or interested associations such as folklore ensembles, which often do not have sufficient capacity for the interpretation of traditional two-part singing with a second consonance. Two-part singing with a second consonance actually represents the backbone of traditional musical expression in Montenegro, which was threatened with complete disappearance, especially among Montenegrin women. The female singing group “Djude” is the last formal group in Montenegro that inherits archaic singing with a second consonance. Workshop participants will have the opportunity to get acquainted with the basic principles on which Montenegrin traditional singing are built, as well as with initial exercises aimed at “accustoming” the hearing to the second consonance. With selected examples, the singers will gradually be introduced to a new system for them, which is often outside the rules of the tempered tonal system. During the workshop, exercises will be presented that will help future interpreters learn how to perform a second consonance without fear of off-key singing.

KEY WORDS: Montenegrin traditional singing, two-part singing with a second consonance, archaic, style, “Djude”

POKROVITELJI I PARTNERI

Rektorat UCG

Ministarstvo kulture

JU Kraljevsko pozorište Zetski dom

Turistička organizacija Prijestonica Cetinje

Srednja likovna škola „Petar Lubarda“ Cetinje

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica

Italijanska pekara i picerija Sicilia Podgorica